

S'Esclop

II època, any III
3,25

Quadern cultural

18

MARTA ALBERICH, JOAN ALCOVER, CARME BENNÀSSAR, JOAN FULLANA,
HENRI HEURTEBISE, FRANCESC LLADÓ I ROTGER, ANTÓNIO LOBO DE
CARVALHO, JAUME MESQUIDA, PERE MOREY, MIQUEL PERELLÓ MIR,
THÉOPHILE C. PFEFFEL, BARTOMEU RIBES, MIQUEL ÀNGEL RIERA, PERE
ROSSELLÓ BOVER, GABRIEL DE LA S.T. SAMPOL, ÀNGEL TERRON, MATIES
TUGORES I GARAU, ANTONI VIDAL FERRANDO, JOAN VINYOLI. *IL·LUSTRACIONS:*
PERE ADROVER, FRANCESC BONET, FRANCESC CALVET, LLORENÇ CERDÀ,
LLUÍS FLORENÇ, GERHARD JOKSCH, MARILÚS MIRANDA, RAINELDA PALERM,
MIQUEL PERELLÓ RAMIS, MIQUEL SARASATE, VIDUA DE JULES VIRENQUE

Editor: **S'Esclop**
associació cultural

Director:
Joan Fullana
<joanfullana@terra.es>

Consell de Redacció:
Rainelda Palerm
Gaspar Servera
Miquel J. Servera
Magdalena Vidal

Administració:
S'Esclop

Apartat de correus 332
07181 Palmanova (Calvià)

Telèfons:
971 - 439209
971 - 693933

Fax:
971 - 734012
<sescllop@hotmail.com>

Publicitat:
639 - 954223

Coberta:
Marilús Miranda

Disseny:
Joan Fullana &
Miquel J. Servera

Tractament d'imatges:
J. Domènech
Miquel Ensenyat
Inaki Macià
Miquel J. Servera

Impressió:
Loracar SL

Dipòsit legal:
PM-2551-2003

ISSN 1697 - 7300

MARTA ALBERICH	22
JOAN ALCOVER	11 i 12
CARME BENNÀSSAR	27
JOAN FULLANA	5 i 29
HENRI HEURTEBISE	30
FRANCESC LLADÓ I ROTGER	11-15
ANTÓNIO LOBO DE CARVALHO	26
JAUME MESQUIDA	8
PERE MOREY	28
MIQUEL PERELLÓ MIR	20
THÉOPHILE C. PFEFFEL	28
BARTOMEU RIBES	4
MIQUEL ÀNGEL RIERA	7
PERE ROSSELLÓ BOVER	6
GABRIEL DE LA S.T. SAMPOL	26
ÀNGEL TERRON	21 i 23
MATIES TUGORES I GARAU	25 i 30
ANTONI VIDAL FERRANDO	3
JOAN VINYOLI	16 i 18
<i>IL·LUSTRACIONS:</i>	
PERE ADROVER	26
FRANCESC BONET	32
FRANCESC CALVET	5
LLORENÇ CERDÀ	14
LLUÍS FLORENÇ	15
GERHARD JOKSCH	29
MARILÚS MIRANDA	1
RAINELDA PALERM	19
MIQUEL PERELLÓ RAMIS	31
MIQUEL SARASATE	21
VIDUA DE JULES VIRENQUE	13

Bones festes i molts d'anys!

S'Esclop no retribueix cap de les col·laboracions; la redacció no tornarà els originals no sol·licitats ni sostindrà correspondència sobre els mateixos; la revista tampoc no comparteix necessàriament les opinions signades dels seus col·laboradors.

S'ha fet un tiratge de 550 exemplars. *S'Esclop* no gaudeix del suport econòmic de cap institució privada ni rep ajudes de cap organisme autonòmic o municipal

L'illa del tresor

HOMENATGE A JOAN MARGRIT

Em cansa sentir ploure damunt les assutzenes.
No he d'escriure cap mot que no em retorni el vent.
Els únics cels d'abril són els del escenari
de l'illa del tresor de la nostra infantesa.
En un acte de culte, contaré que vivíem
a un carrer de balcons oberts i brodadores.
Navegaven molt lluny els mariners del poble.
A vegades mon pare m'enviava regals
des de Tànger. No tenc altre present que l'eco,
ni altra placeta amb sol que les fulles de l'àlbum
de fotos d'aquella època. M'agradava una noia
amb un llaç als cabells que tocava el piano.
La somnii a vegades galopant bellament
a la gropa magnífica d'un cavall de cartró
que agonitza a les golfes liles de la memòria.
Pens el verd irreal de les seves ninetes
alçant-se de la línia dels anys de la postguerra:
curandera i teòlegs, himnes, llums de carbur,
mules que treien aigua lentament amb catúfols,
les òrfenes del Temple juntes, alineades
dins l'aire marginal dels seus vestits vermells,
gitanes amb criolles que venien adreços,
la Sagrada Família com a devoció,
trens lentíssims de fusta, la llista paorosa
dels profetes, arcàngels rebels, apologia
d'actes de violència, somnis escrits amb guixos,
també la comitiva del salpàs. En silenci
passàvem el rosari. Les tres parts del rosari
i les dones que duïen jerseis de coll de cigne
són els records més nets que tenc d'aquell hivern
en què vaig contemplar la neu per primer cop
i tapar de narcisos el redol de la tomba
de l'hortet on havia soterrat els meus peixos.
Com al pàl·lid santercrist de dins el dormitori
no els he d'esborrar mai del ja extens inventari
de tots els difunts íntims. Ni un ímpetu d'ortigues,
d'ocells, de talaiots, podria destruir
aquesta contingència total de cop i volta.
Alguna lluna regna sobre l'extensió
desolada d'aquells dies. Com un enorme
privilegi retíem homenatge a principis
eterns tan trencadissos com el cant d'una alosa.
Dies de sordidesa, d'algues, d'indignitat,
que enyor quan els meus ulls són dues pedres fòssils

Antoni Vidal Ferrando

Cap de cantó

Els llibres de l'Óssa menor
Ed. Proa, Barcelona 2004

III ESTELLES

*Com el forçat que retornant
al seu poble continua callant*

JÁNOS PILINSZKY

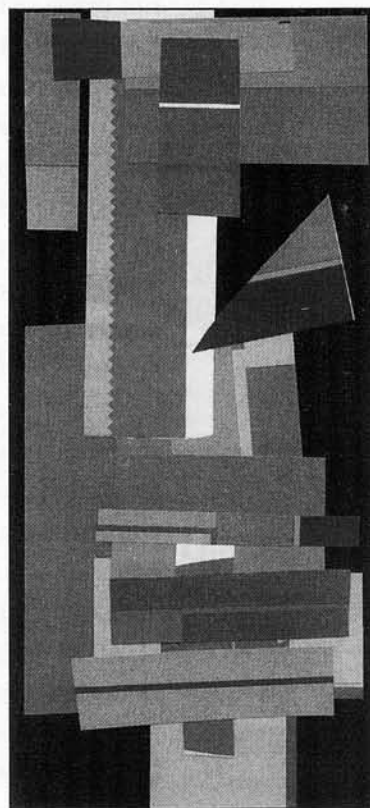
El sol calent, com una persona que ens tocarà
d'amagat, amb la gràcia furtiva, molt clandestina,
de les terceres parts d'una necessitat real,
inexcusable, duradora, llarga com la nàusea
pitjor. Com el fèretre de paper de l'esperança.

IX TOT S'HA ACABAT

Tot s'ha acabat, l'amor i les trescades

JOSEP CARNER

Un desmai de cotó a la cara de por.
Arbres que són ja ben calents d'unsol molt groc.
Captiva la figuera de la figaflor.
No hi ha tresors, mai, quan el cos no dorm la sesta.
Les llàgrimes són clots en el pou de la pena.
Quina columna de dolor tragina Venus!
Esquerp, sever, tal volta místic, prou!, tot s'ha acabat.

BARTOMEU RIBES
LETÀRGIC

EDITORIAL MEDITERRÀNIA-EIVISSA

Del llibre *Letàrgic* Editorial Mediterrània-Eivissa, 1ª. edició: nov. 2004

NOTA D'INICI

Crec que és possible el desplaçament del silenci per l'espai. Passa el mateix amb l'escriptura humana, quan assoleix un estat de parada discrecional, a la zona obscura, qui sap si absurda, dels calaixos dels propis assumptes pendents. Si l'escriptura, en algun moment, adopta la forma de treball progressiu que pretén de constituir-se en poemari, o en simple recull de versos, llavors ens trobem davant d'un quasi vertader animalet que, de segur, patirà metamorfosis múltiples, abandonaments garantits, resurreccions indemostrables, estats de xoc de tota mida i gravetat.

Les línies sempre paral·leles, entre la vida i la seva representació escrita, solen ser continues, llevat de casos, diguem-ne, molt especials. Tanmateix, per a l'acte d'escriure, primer s'ha de viure, encara que ja no espanta a ningú que, donades les circumstàncies generals del segle vint-i-unè, o les purament consubstancials a l'antiqüíssima naturalesa humana, fruit de la raó siamesa amb la follia, a moltes persones no hi ha res que ens satisfaci més que tastar la vida, a mesura que l'anem escrivint, a la nostra manera i estil, però sense prerrogatives.

"Letàrgic" fou escrit el 1996, amb correccions i canvis posteriors - microscòpics, si voleu, de tast maniàtic, si se'm permet de confessar-ho - que no se acaben fins a fa ben pocs dies, i al llibre que ara es publica només hi mancarien els cinc poemes que formen la segona part, de les vuit que té, "Agrupament de la peresa" (2001), un mosaic que era punt de trobada de diversos camins empresos a la recerca d'un únic i, tal vegada, invariable final expressiu: l'inabastable transparència del llenguatge, el coneixement del món, el d'un mateix, i el dels altres sense els quals les essències, els significats, les expectatives, desapareixerien.

Bartomeu Ribes

Eivissa 11/12 de febrer del 2004

IN MEMORIAM FRANCESC CALVET

D'ençà que vaig conèixer Francesc Calvet -va ser un dia d'estiu a l'Espai Mallorca de Barcelona, en la presentació dels poemes recollits dins un petit opuscle de «Solstici d'Estiu», que jo havia coordinat per ACA aquell any- començarem una amistosa relació, que hem mantengut fins ara s'ha vist tallada insospitadament de cop, perquè en Francesc ens ha deixat.

La nostra darrera conversa va ser fa uns dies; em comentava l'estat de la seva salut; em va dir que, després que l'haguessin operat a Barcelona, tornaria aprendre a rallar; se'l veia animat a lluitar i a continuar la seva feina artística; em demanava si m'havien arribat bé i no s'havien doblegat uns cartells que havia fet a posta per a *S'Esclop* i ens havia tramès per correus; i, com sempre, m'encoratjava en la tasca de continuar fent la revista, en la que ha col·laborat, amb il·lusió i molt d'interès per la nostra trajectòria, des de Menorca i fins el darrer moment. Francesc m'havia repetit en més d'una ocasió: "Joan, no afluixis, que açò que estau fent és important..."

Escric aquestes línies commogut per l'emoció i la pèrdua d'un amic que, a tota hora, ha estat generós i il·lusionat com el jove d'esperit que era, i perquè escoltar el que em deia amb la seva veu escanyada era, en efecte, com una injecció d'ànim, una empenta per continuar treballant per la nostra cultura, i ho era per la força dels seus arguments i sa visió de la vida, per la seva coherència i per ser conseqüent fins al fons amb la pràctica d'una concepció filosòfica pròpia.

He sabut que a Menorca els seus amics l'acomiadaren d'una manera que li hauria agradat: taparen amb flors les boques dels canons que hi ha a la plaça d'Es Castell i varen escriure una pancarta que deia: "*Per en Calvet, no als canons!*"; volien recordar que Francesc Calvet s'havia manifestat fermament en contra de la guerra i la invasió d'Iraq plantant senyeres blanques a les platges menorquines i tapant amb llençols aquells mateixos canons de s'Esplanada.

Francesc col·laborava a *S'Esclop* amb les seves eines fent-nos artístiques il·lustracions d'una càrrega icònica de gran força expressiva i filosòfica; algunes malauradament ja no les hi veurà publicades, perquè les editarem a títol pòstum; açò serà la nostra manera d'agrair-li la simpatia que sentia, i mostrava, per *S'Esclop*; serà, així mateix, la nostra senzilla manera d'expressar el nostre dol - que compartim amb la seva companya Montserrat Pomès i família i els seus amics - i de recordar-lo amb afecte, com els deixebles que pogueren gaudir del seu ensenyament i el veien més tost com a bon company que com a mestre.

Joan Fullana.

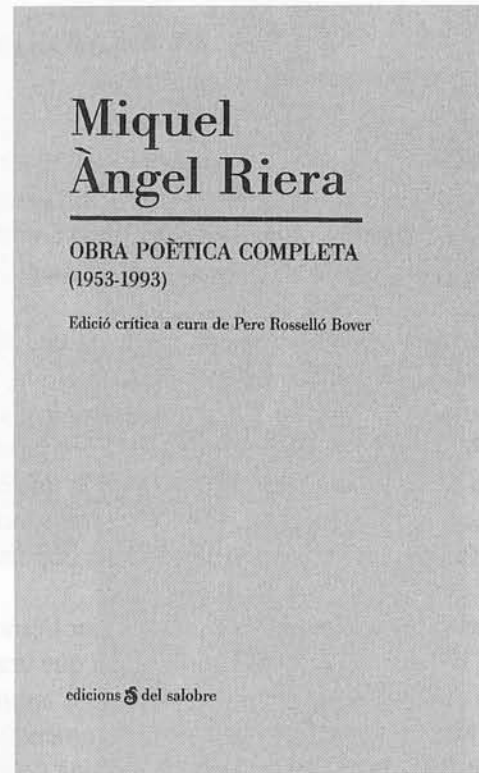
Son Espanyol,
3 de nov. 2004

La Poesia de Miquel Àngel Riera, al complet *

L'aparició de l'*Obra Poètica Completa* (1953-1993), de Miquel Àngel Riera, s'ha de considerar una fita en el món literari català per un doble motiu. En primer lloc, perquè suposa el naixement d'una nova editorial, **Edicions del Salobre**, que surt al carrer disposada a tirar endavant projectes ambiciosos, la primera mostra dels quals és aquest volum. I, en segon lloc, perquè recupera l'obra poètica d'un dels escriptors catalans del segle XX més valuosos. Cal afegir que la importància de l'obra narrativa de Riera, en certa manera, va eclipsar la seva poesia, que fins als últims anys només va circular en col·leccions d'àmbit mallorquí. Reunida en un sol volum, la poesia de Miquel Àngel Riera ens fa veure la seva autèntica dimensió, car en el fons els diversos poemaris formen un tot.

L'*Obra Poètica Completa* (1953-1993) reuneix els sis llibres de poesia en català publicats per Miquel Àngel Riera des de *Poemes a Nai* fins a *El pis de la badia*, tot passant per *Biografia*, *La bellesa de l'home*, *Paràbola i clam de la cosa humana* i *Llibre de benaventurances*. S'ha exclòs del volum el poemari inèdit *Bolles de fang*, anterior a *Poemes a Nai*, que el poeta -com altres llibres en castellà- mai no va donar per vàlid. Una de les principals novetats d'aquest volum d'*Obra Poètica Completa* és el fet de tractar-se d'una edició crítica, en la qual s'anoten les diferències textuais entre les diverses edicions de cada poema. Com és sabut, en els darrers anys de la seva vida Miquel Àngel Riera es va lliurar a una tasca de revisió i, en molts de casos, de reescriptura dels seus llibres de poesia. El poeta manacorí, per una actitud d'absolut respecte a la literatura i als lectors, aspirava a assolir una obra el més acabada i perfecta possible. Corregir, llimar, millorar... o podar els seus poemes d'incorreccions i d'expressions que no havien resistit el pas del temps fou la tasca a què es dedicà els darrers anys de la seva vida. El lector de l'*Obra Poètica Completa*, si vol, pot seguir aquesta labor en l'aparat crític que acompanya cada poema de la present edició. Aquestes modificacions són molt abundants en *Poemes a Nai*, *Biografia* i *El pis de la badia*; en canvi, a *La bellesa de l'home* i a *Llibre de benaventurances* són quantitativament inferiors; i a *Paràbola i clam de la cosa humana* pràcticament resulten insignificants o nul·les.

A l'*Obra Poètica Completa* també es reuneixen cinc poemes solts que Miquel Àngel Riera havia publicat amb motiu d'homenatges diversos, que ja havien estat aplegats a *Tots els poemes* (1957-1981) (1985). A més, s'hi publiquen les versions catalanes realitzades per Riera a partir de poemes de Rafael Alberti que el 1972 varen aparèixer amb el títol de

Poemes de l'enyorament. L'escriptor mallorquí mai no va concebre aquest volum com un exercici de traducció, sinó més bé com un homenatge a un dels principals autors de la Generació del 27. Precisament, aquest mestratge dels poetes castellans del 27 es reflecteix als versos d'*Inventario previo*, escrit entre 1953 i 1955, l'únic dels poemaris en castellà que Miquel Àngel Riera donava per vàlid. Federico García Lorca i Vicente Aleixandre són els dos models principals que aquest llibre palesa. Tanmateix, la Generació del 27 serà una influència encara present en la seva poesia catalana, tot i que de cada vegada sigui d'una faïçó menys mimètica i més personal, enriquida amb altres aportacions, com és una peculiar manera d'entendre la poesia compromesa dels anys 60.

Com indicam al final de l'estudi introductori que encapçala el volum, la poesia de Miquel Àngel Riera "s'alça com un gran crit en defensa de la individualitat en un món en què aquesta és amenaçada des de tots els àmbits i poders. Tant per la universalitat del seu missatge i l'aprofundiment en la problemàtica humana com per la seva originalitat indiscutible, l'obra poètica de Miquel Àngel Riera constitueix una fita important de la poesia catalana de la darrera meitat del segle XX."

Pere Rosselló Bover

* **Miquel Àngel Riera: *Obra Poètica Completa* (1953-1993).** Introducció i edició crítica a cura de **Pere Rosselló Bover**. (Mallorca: Edicions del Salobre, 2004)

Llegiràs aquest vers talment qui es lliura
a un orgasme infinit. Diràs: "M'estima".
Potser el rellegiràs, l'aprendràs de memòria.
No hi notaràs l'esforç: sonarà amb la cadència
d'una aigua en llibertat. Comprovaràs que l'habites
i pensaràs; "Com sempre".
I no hi haurà ni rastre
de la meva impotència per dir allò que vull dir.
I la gran veritat per sempre en serà fora.

Tanmateix
em complau
la vostra
monotonia.

14-III-1972

*Llibre de benaventurances**La bellesa de l'home*

Remembrança de Miquel Àngel Riera (1930-1996)

MIQUEL ÀNGEL RIERA I NADAL va néixer el 29 d'abril de 1930 a Manacor. Va viure, com a infant, els episodis de la guerra civil (1936-39) en la seva la comarca. Després, durant la foscuria dels primers anys de la dictadura franquista, va fer els estudis de batxillerat al col·legi Ramon Llull de la seva ciutat. I, més tard, descobrí la literatura.

Inicià els estudis de Dret a la universitat de Barcelona (1947), que després continuaria en les de Granada i Salamanca. Devers 1948, la lectura de *Romancero gitano* i *Libro de poemas*, de García Lorca, li causaren fonda impressió. Més endavant, va llegir Aleixandre i Salinas; així, la "Generación del 27" (la influència d'alguns dels autors de l'anomenat Segle d'Argent de la literatura en castellà és visible en la obra inicial de Riera) marcà els seus començaments literaris. I fins i tot arribà a fer poesia en castellà, que seria publicada en una revista local. Els seus llibres inèdits en castellà són *Horas en blanco*, *Las sandalias de Atenea*, *Amigo lejano*, *Por el frontis del ocaso en el monte* i *Inventario previo*. Algunes de les seves poesies en castellà s'editaren a «Poesía Nueva» i l'*Antología Poética 1952* de la revista «Rumbos». I, amb un dels seus reculls, aconseguí ser finalista del premi «Adonais». En va elaborar una selecció, -que no va arribar a editar- que es deia *El ángel y otros indicios*; en aquella època, així mateix, va escriure *Bolles de fang*, poemari en català que tampoc no va publicar.

Poemes a Nai, que va ser iniciat l'any 1957 i no es publicà fins 1965, tengué un cert impacte en el cosmos intel·lectual de Mallorca; després, fins el 1969, dedicat professionalment a les seves feines com a gestor administratiu, semblava que entrava en una etapa de silenci literari; però, entre 1969 i 1970, va escriure el poemari *Biografia*, que no s'editaria fins entrat l'any 1974, després d'efectuar-ne una estricta i autoexigent re-escriptura, característica pròpia del tarannà de Riera. Amb l'obra *Biografia* s'inicia una nova forma d'expressió, que es caracteritza per usar un llenguatge allunyat de la pompa i circumstància i de l'onirisme dels seus començaments i molt més directe. A continuació de *Biografia*, publicà *La bellesa de l'home* (premi «Joan Alcover» 1974, publicat el 1979) i *Paràbola i clam de la cosa humana* (editat el 1974).

També va editar *Poemes de l'enyorament* (1972); es tracta d'una versió al català de poemes de l'escriptor Rafael Albertí. L'any 1971, va crear la col·lecció de poesia «El Turó» i, el 1979, va impulsar la col·lecció «Tià de Sa Real», que dirigiria fins a 1996.

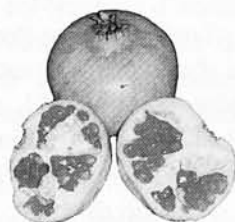
A partir de 1971, Miquel Àngel Riera s'inicia en la novel·lística. Escriu la seva primera novel·la *Fuita i martiri de Sant Andreu Milà* (1973) i després *Morir quan cal* (premi «Sant Jordi» 1973 i el de la «Crítica de Serra d'Or» 1975); més tard, aparèixeren *L'endemà de mai* (1978); Premi «Nacional de la Crítica de Narrativa Catalana» 1979); i *Panorama amb dona* (1983; premi de la «Crítica de Serra d'Or» 1984). Aquesta tetralogia novel·lística constitueix un cicle, amb el rerafons de la Guerra Civil, i és una profunda meditació sobre l'ésser humà en unes circumstàncies que freguen tots els límits. Amb l'obra *La rara anatomia dels centaures* (1979), al conreu que va fer del gènere novel·lístic, s'hi ha d'afegir el del relat.

Entre 1980 i 1990, es produeix sa consolidació com a escriptor. Publica els poemaris *Llibre de benaventurances* (1980) i *El pis de la badia* (1992), les novel·les *Els déus inaccessibles* (1987, Premi «Nacional de Literatura Catalana» 1986) i *Illa Flaubert* (1990; premis «Josep Pla» 1990, «Ciutat de Barcelona», «Joan Crexells» i de la «Crítica»); s'edita el recull de contes *Crònica lasciva d'una decadència* (1995); el 1985, es recullen els seus poemes publicats fins aleshores en *Tots els poemes (1967-1981)*, i gran part de les novel·les i relats es tradueixen al castellà i alguns són traduïts al txec, a l'alemany, al rus i a l'anglès. Comencen a aparèixer anàlisis, investigacions i estudis sobre sa obra literària i rep la reconeixença com és ara la designació pel PEN Club per a la candidatura al Nobel de literatura (1987) i la «Creu de Sant Jordi» (1989). I, en la plenitud de la seva consagració a la literatura, Miquel Àngel Riera i Nadal mor a Palma el 20 de juliol de 1996.

R.

Recentment; publicada per la novíssima **Edicions del Salobre**, que ha començat les seves activitats enguany, ha aparegut, a cura de Pere Rosselló Bover, l'*Obra poètica completa (1953-1993)*, Port de Pollença, Mallorca, (2004), de Miquel Àngel Riera.

VERS UN ALTRE ENLLUERNAMENT

Jaume Mesquida

EL GALL · TRUCS I BALDUFES - 05

Hi ha una música

insidiosa aquí
les notes de la qual ens laceren.
Hi ha un nombre
de velades xifres aquí,
la suma de les quals és el nostre plor.
Hi ha un llenguatge
de síl·labes contaminades
que ens reafirmen en el dolor.

Som irremissiblement
vulnerables.

Et don aquestes (I)

transparents paraules,
bessones de l'aire,
germanes del vent,
en la forma més impura del dir.
Que en la distància ressonin
com blanques escumes
en el corn de la teva oïda.
I que el cercador de perles
que hi ha en tu,
les trobi,
si pot.

Et don aquestes (II)

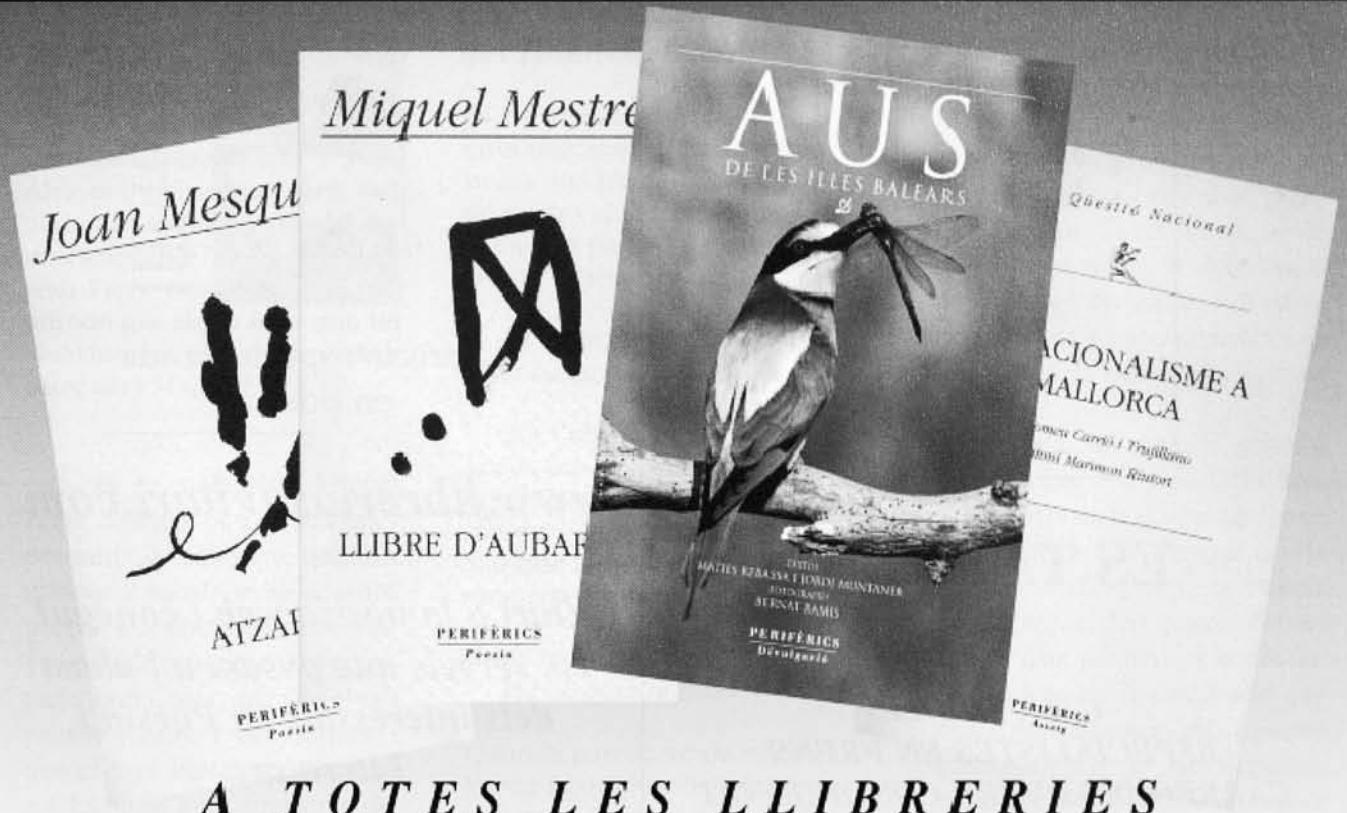
paraules tan clares,
aquests fils de silenci
alhora sonors.
Que elles et lliguin
des d'ara i per sempre
al meu cor, tan vell i nafrat.
Aquesta és la llibertat
que avui, per tota llibertat,
et desig,
amor.

Jaume Mesquida

Vers un altre enlluernament

Ed. per El Gall Editor, Pollença 2004,
dins la col·lecció «Trucs i baldufes»

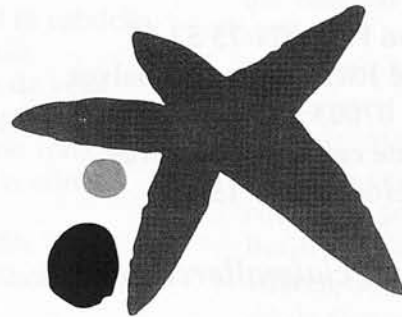
NOVETATS DE PERIFÈRICS

A TOTES LES LLIBRERIES

PERIFÈRICS

Can Serinyà 9, 2n - 07003 Palma (Mallorca) - Tel. (971) 72 79 39 - Fax (971) 71 95 65 - baltar2@baltar.infonegocio.com

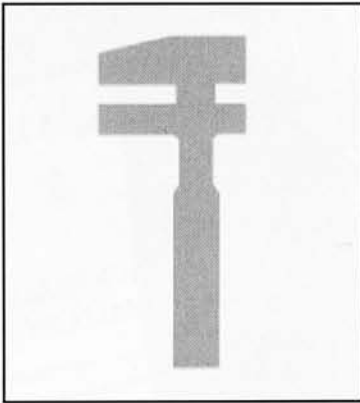

"la Caixa"

235 Oficines
al seu servici

L'oficina de Joan Alcover,
07006 Palma,
al seu servici

Joan & Pedro

ES TALLER

CANVI D'OLI
ESPECIALISTES EN FRENS
CÀRREGUES D'AIRE CONDICIONAT
POSTA A PUNT DE MOTOR
EQUILIBRATS I PNEMÀUTICS
FRENÒMETRE (ITV)
LI PASASAM LA ITV
SENSE CITA PRÈVIA

Telèfon i fax 971 75 53 65
C/ General Riera, núm. 28, baixos
07003 Palma
Servei de carretera 24 hores
telèfon 971 47 15 38

www.comercialmallorca.com

S AGITARI

llibreria

Llibreria especialitzada
en poesia

www.libreriasagitari.com

*Entri a la nostra web i conegui
els serveis que posam a l'abast
dels interessats en Poesia i
Literatura*

- Llistat per autors o títols
- Llistat de novetats i incorporacions al nostre fons
- Informació telefònica:
971 73 06 08
- Informació i comandes per fax:
971 28 33 88
- Informació i comandes per correu electrònic

10e Aniversari
(1994 - 2004)

Servei de venda amb lliurement
contra reemborsament

Servei de recerca de títols
de qualsevol especialitat

xabraham@teleline.es

Carrer de Joan Miró, 62
07015 Palma de Mallorca

Pàrquing a 50 metres

Relació de Miquel Ferrà amb Joan Alcover i Miquel Costa

Enguanys es celebra el cent cinquantè aniversari del naixement de Miquel Costa i Joan Alcover i, amb aquest escrit, vull parlar de la íntima relació que mantengueren ambdós poetes amb Ferrà i mostrar tant l'admiració que els va tenir com les desavinences que es produïren entre ells i Miquel Ferrà.

Ja de molt petit, Miquel Ferrà conegué de primera mà - per mitjà de son pare, que freqüentava aquell món- els dos poetes. Les circumstàncies volgueren que primer tengués contacte amb Costa, que fou el seu primer mestre i descobridor i que el jove Ferrà, -més acostat a l'Església i als projectes del bisbe Campins-, tengués una relació més profunda i fructífera amb ell en els moments del seu apogeu espiritual i poètic. Això succeïa entre 1904 i 1909.

Després de les dates que coincideixen amb la Setmana Tràgica, el decliu espiritual de Mn. Costa és constant i, malgrat que Ferrà intenti animar-lo, ja veu que la comunicació amb ell és impossible a causa del que ell mateix anomena "ruïna espiritual del poeta"... És el moment en què Miquel Ferrà també deixa Mallorca i que, després de residir dos anys a Gijón, s'instal·la a Barcelona. Amb el contacte amb l'exterior i els seus amics catalans, se li obriran nous horitzons ideològics. I en aquelles noves circumstàncies, l'enteniment amb Joan Alcover es farà més palès i el poeta i Joan Rosselló de Son Fortesa seran els seus interlocutors mallorquins, als qui Ferrà farà de corresponal a Barcelona.

LA BALANGUERA

La balanguera misteriosa,
com una aranya d'art subtil,
buida que buida sa filosa,
de nostra vida treu el fil.
Com una parca bé cavil·la
teixint la tela per demà.

*La balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.*

Girant l'ullada cap enrera
guaita les ombres de l'avior,
i de la nova primavera
sap on s'amaga la llavor.
Sap que la soca més enfila
com més endins pot arrelar.

*La balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.*

Quan la parella ve de nocces,
ja veu i compta sos minyons:
veu com davallen a les fosses
els que ara viuen d'il·lusions,
el que a la plaça de la vila
surten a riure i a cantar.

*La balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.*

Bellugant l'aspi, el fil cabdella,
i de la pàtria la visió
fa bategar son cor de vella
sota la sarja del gipó.
Dins la profunda nit tranquil·la
destria l'aua qui vendrà

*La balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.*

De tradicions i d'esperances
tix la senyera pel jovent
com qui fa un vel de nuviàncies
amb cabelleres d'or i argent
de la infantesa qui s'enfila,
de la vellura qui se'n va.

*La balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.*

Cap al tard (1909)

Joan Alcover

En qüestions estètiques, la producció de Ferrà s'acosta més al to elegíac d'Alcover -malgrat que no segueixi el seu caràcter més modernista- que al to grandiloqüent de Costa. Té en comú amb els dos poetes la idealització del paisatge mallorquí i el desig de cenyir-se a una estructura formal rígida, la pulcritud i el rigor tècnics.

Costa, en aquests primers anys, tengué una gran influència sobre Ferrà de la qual ja parlarem en un altre article. Pel que fa a la influència d'Alcover, el mateix Ferrà, parlant dels quatre primers versos d'un poema ens confessa: "No sabia dir la fascinació que exerciren damunt mi aquests quatre versos de *La Relíquia*, citats per n'Oliver dins un article crític. Ni el calfred deliciós qui em va extremir i em tengué absort una bona estona, davant la primera estrofa de *La Belanguera*, quan vaig trobar-me-la, dins un setmanari mallorquí com qui descubreix un tresor".

L'any 1907, Ferrà, com a representant i defensor de l'Escola Mallorquina front al grup més cerebral -pel que fa a concepció poètica- de Carner i Bofill a Catalunya, escriu a «Gaceta de Mallorca» una recensió de *Cap al tard*, primer llibre d'Alcover en català. En aquest article, Ferrà considera que el llibre és fruit del consorci definitiu de la llengua i de la pàtria, els millors versos que han sortit de la seva ploma. Després elogia l'art pur i humà del llibre d'Alcover i el contraposa a l'"afectada mueca llorona del modernismo bohemio" i -creim que en una clara al·lusió a les ametistes de Bofill- a la "árida geometria de esas torres de mar-

fil a que quisiera reducir todo el arte literario esa nueva escuela que, para afirmar la belleza de los cristales, necesita negar la de las flores y abominar de su aroma creado sólo para perderse en no sé qué alambiques del cerebro”.

Dos anys més tard, Ferrà i Alcover es tornaran a trobar al grup L'Espurna que presentà un candidat a les eleccions municipals de Palma. Precisament *L'Espurna* és el nom d'un dels poemes d'Alcover del llibret que no feia gaire s'havia publicat. Ferrà, a partir de 1911, intensifica les relacions amb Joan Alcover i minva les que té amb Costa a causa del decaïment psíquic del canonge. En aquests anys, tant Ferrà com Joan Alcover, experimenten una evolució en el seu ideari polític. Ferrà s'aparta de la Lliga i Joan Alcover d'Antoni Maura. Això farà possible que ambdós s'acostin ideològicament malgrat tinguin algunes discrepàncies degudes a la diferència d'edat i dels contactes que manté Ferrà amb el món català i els d'Alcover amb el de Madrid.

L'any 1914, Joan Alcover té en premsa els Poemes Bíblics. Ferrà, que li gestiona l'edició des de Barcelona, es permet ocasionalment aconsellar-lo i també li comenta el moment literari català. Així mateix, Alcover participa, per mitjà de Ferrà, a la revista «Catalunya», l'ajuda en les seves campanyes cíviques mallorquines i manté converses i correspondència amb ell sobre assumptes polítics.

El 1915, se celebra el sisè centenari de la mort de Ramon Llull i Miquel Ferrà farà tot el possible perquè la data no passi desapercebuda i que les celebracions es facin conjuntament a Mallorca i a Catalunya. Intenta que hi col·laborin Costa i Alcover amb unes conferències que s'han organitzat a l'Ateneu Barcelonès. I, en l'intent per aconseguir treure Costa de la depressió, fa alguns esforços perquè hi vulgui participar sense cap resultat. Amb Joan Alcover també fa diverses gestions per preparar l'homenatge a Mallorca amb articles a diaris i amb el patrocini d'una antologia del Beat. A instàncies d'Alcover, Ferrà és convidat a donar una conferència sobre Llull a

l'Ajuntament de Palma que pronuncia el 5 de juliol amb el títol de *Ramon Llull valor universal*.

Quan Ferrà escriu el seu primer llibre de poemes, Alcover li fa una crítica a «La Veu de Mallorca». En aquest article diu que “*En Ferrà, com artista, va néixer mestre*” i exalta el caire cívic de Ferrà afirmant que la mà delicada que confecciona els poemes agafava, per altra part, el fuet “*en nom del civisme solidarista amb el sentiment poètic*”. També diu que “*Nombrosos*

articles i conferències donen fe de que el poeta és ademés un pensador, un crític i, sobre tot, un caràcter”; madura les idees abans de baixar a l'arena “*tot sol o acompanyat*” i no va contra corrent per afany de singularitzar-se, però tampoc no s'atabala si el corrent va contra ell. “*En Ferrà, que ha sentida i cantada bellament com altres la poesia de Mallorca, l'ha defensada més que els altres, protegint monuments, relíquies, tradicions, barris antics; en un mot, la fesomia i els interessos espirituals del nostre poble, contra l'industrialisme filisteu, la pseudo-cultura, la pruija de modernitat que és la negació de tota poesia*”. Alcover considera que seria una desgràcia la desvinculació entre Mallorca i Ferrà i, seguidament, l'anima fent-li saber que els seus articles periodístics tenen més ressò del que sembla. Per acabar, es permet prevenir-lo de dos perills: “*el rigor meticulós*

de l'auto-crítica i les influències disoltes en l'ambient de l'actualitat literària. No hem de ser coloms d'escart, sinó d'escampadissa”. Amb aquesta recomanació final, Alcover intenta que Ferrà no segueixi les modes literàries dels seus amics catalans, sinó les pròpies, que eren les que configuraren l'Escola Mallorquina.

Però, a desgrat d'aquesta admiració mútua, apareixen les discrepàncies en altres aspectes. Això es manifestarà principalment l'any 1919, quan Ferrà veu convenient -davant l'assajament que sofreix el catalanisme per part de les forces espanyolistes- que els dos escriptors (Costa i Alcover) es manifestin, juntament amb Maria Antònia Salvà, a favor de Catalunya. Ferrà demana per carta a Alcover i Costa “*que vulguin reite-*

DESOLACIÓ

Jo so l'esqueix, esponerós ahir,
que als segadors feia ombra a l'hora de la sesta;
mes branques, una a una, va rompre la tempesta;
i el llamp, fins a la terra, ma soca migpartí.

Brots de migrades fulles coronen el bocí
obert i sens entranyes que de ma soca resta;
cremar he vist ma llenya; com fumerol de festa,
al cel he vist anar-se'n la millor part de mi.

I l'amargor de viure xucla ma arrel esclava,
i sent brostar les fulles, i sent pujar la saba,
i m'aida a esperar l'hora de caure, un sol conhort:

cada ferida mostra la pèrdua d'una branca;
sens jo, res parlaria de la meitat que em manca;
jo visc sols per plànyer lo que de mi s'és mort.

Cap al tard (1909)

Joan Alcover
(1854 - 1926)

rar públicament en aquesta hora la professió del seu bon afecte a Catalunya i a la seva causa". La resposta de Costa i la de Joan Alcover són negatives. Costa li explica que: *"El meu bon afecte a Catalunya és cosa tan coneguda de tothom que no cal afirmar-la; consta públicament en tota la meva producció, més palesa que qualsevol comunicat. En quant a la adhesió a la política catalana de l'hora present, per a fer-la jo en consciència em caldria conèixer millor els seus plans i programes, car no puc honradament adherir-me a coses que tal volta resultarien contraries a mos principis i a mes obligacions. No'm crec autoritzat a prejudicar, com home i sacerdot, qüestions intrincades i complexes que no'm són prou conegudes"*.

La resposta d'Alcover és semblant, encara que més raonada políticament: *"A més, en quant a mí he de confessar que estic conforme en la substància, però no en els procediments adoptats a última hora, i no em seria possible suscriurels. Basta que Catalunya unànim demani l'autonomia, per no esser discutible. Lo que no veig es la conveniència de reclamar amb tanta perentorietat, no ja l'autonomia, sino la forma complexa d'implantarla, exigint en termes conminatoris l'aprovació immediata i sense esmena de l'Estatut improvisat a l'assemblea de Barcelona. Els motius de caràcter internacional que s'invoquen per llegitimar l'urgència, crech que son il·lusoris; i si no ho fossin, pugnarien amb els meus sentiments"*.

Curiosament, l'única resposta afirmativa és la de Maria Antònia Salvà, a la qual Ferrà -referint-se a Alcover i Costa- explica: *"el primer està lligat, el segon viu avui fora del nostre món. Tu, nó. Tu ets ben nostra i has de venir amb els joves per camins més lliures i oretjats"*. Com podem veure, en aquesta qüestió, el compromís de Ferrà amb el catalanisme és molt més sòlid que el dels seus mestres a pesar que molt sovint s'ha atribuït aquesta manca de compromís a tots ells en bloc.

Les discrepàncies amb Costa feren que aquest s'apartàs encara més de Ferrà, car va pensar que s'havia ofès per la seva negativa, encara que això no era així. En canvi, la correspondència entre Ferrà i Alcover ens dona compte de les converses polítiques que tengueren els anys posteriors en les que parlen de diversos assumptes com la Lliga, l'acostament entre Cambó i Maura, que Ferrà veu amb escepticisme, la participació del general Joffre als Jocs Florals de Barcelona i d'altres assumptes. Un d'ells és el què passa els darrers mesos de 1920, quan l'Ajuntament de Palma encarrega una conferència a Alcover per glossar la biografia de Miquel dels Sants Oliver, que s'ha de fer en castellà, - com sembla que aleshores es feia tot -, a l'Ajuntament. Per als regionalistes Roca Waring i Guillem Forteza, que eren regidors i tenien la intenció d'introduir el català a l'Ajuntament, el fet que la bio-

El jove Miquel Ferrà, fotografia de la Vda. de Jules Virenque

De la col·lecció particular de **Francesc Lladó**

grafia hagi de ser en castellà, podia suposar una desautorització de la seva política lingüística a l'Ajuntament i com que no gosen demanar-li personalment que redacti la biografia en català, confien en Ferrà perquè Alcover ho accepti i finalment ho aconsegueixen. L'any 1920, Ferrà publica *Les Muses amigues* i Joan Alcover en fa un comentari elogiós a «El Correu de les Lletres».

Quan havien de fer el monument a Alcover - que es troba als jardins de la Glorieta a Palma -, Ferrà escriví un article en «La Almudaina» i, a més de contribuir a que s'erigís, s'ocupà que Alcover l'acceptàs i de que no fos un bust del poeta, sinó una metàfora dels seus poemes tal com Alcover desitjava.

L'any 21, Ferrà i altres companys catalans intentaren organitzar el Segon Congrés de la Llengua Catalana; Ferrà comenta amb Joan Alcover l'organització d'aquest esdeveniment que finalment no es produí. Serà també Ferrà qui s'ocupi que Baltasar Samper compongui algunes cançons amb poesies d'Alcover i que els Amics de la Poesia, d'acord amb els «Amics del Bell Llibre», li dediquin una de les seves sessions, car Joan Alcover demana a Ferrà que s'encarregui d'ajudar-los a fer la tria dels poemes.

L'any 1922, Ferrà, que dirigia la Residència d'Estudiants de Catalunya i tenia contacte amb la de Madrid, proposà a Joan Alcover de fer una conferència per parlar-hi de Catalunya amb independència i des de punts de vista elevats. Ferrà li suggereix que parli de l'esperit i la llengua. Alcover li respon que en altre temps li hauria agradat la proposta, però ara no pot, entre d'altres motius, per la seva disconformitat amb alguns homes i coses de Catalunya, li diu que podrien ser contraproductius a Madrid. Ferrà comprèn perfectament les raons i no insisteix més en l'assumpte.

Al principi dels anys vint, Ferrà ajudarà tant a Costa com a Alcover en la tasca de l'edició o reedició de les seves respectives obres. La promoció dels poetes mallorquins parteix de la seva idea que la poesia catalana té unes mancances que la mallorquina pot reparar, plantejament que provoca discussions amb els seus amics López-Picó i Carles Riba. En aquesta actitud, té el suport d'Alcover. El contacte permanent, per carta o personalment, que impliquen aquestes edicions reconduïx la relació entre Ferrà i Costa. Hi influeixen, però, altres factors com la millor disposició de Costa, malgrat els seus desànim i escrúpols; el fet que Ferrà, Alcover i Maria Antònia Salvà es posin d'acord per convèncer Costa que no modifiqui els poemes ja editats i la convicció de Ferrà de que la poesia mallorquina ha de jugar un paper crucial dins el panorama, que ell considera erm, de la poesia catalana. La represa de la relació permet que tractin altres temes que els purament editorials, malgrat que l'intent, per part de Ferrà, de treure Costa del seu cercle reduït de Mallorca no tenguí els fruits esperats. Les converses es centren principalment en el centenari de Dant i les traduccions del poeta italià que fa Costa a més de l'intent infructuós de que hi participi d'una manera més activa en l'homenatge. També parlen de la pugna que hi ha en aquells moments entre la distinta concepció de la poesia catalana i la pròpiament mallorquina.

Amb motiu de la mort de Costa, el 16 d'octubre de 1922, Ferrà comentà: "*Quin buid deixa, amb tot i fer tants d'anys que el sentiem retirat!*" i unes setmanes després promou una vetlada necrològica a l'Ateneu Barcelonès. En els dies posteriors, li dedica l'article *En Costa i Llobera*, en el que fa una exposició tant de la personalitat com de la formació i la producció poètica de Costa. A continuació, compara els seus versos amb els de Víctor Hugo i Leconte de Lisle, exaltant el seu ritme únic, fins que ell l'utilitzà, en les lletres catalanes, i parla dels deutes de Mallorca i Catalunya amb el poeta: "*Mallorca deu a En Costa la seva total revelació poètica en un verb dictat directament pel geni loci; Catalunya, la incorporació del seu renascut idioma al món gloriós de la cultura clàssica*".

Seguidament, es refereix al que ha representat Costa en l'enriquiment de la llengua. També parla de la

Llorenç Cerdà, *Costa i Llobera*, oli [fragment] (1925)

influència que el canonge rebé tant de Mistral com del món llatí i del parnassianisme. Argumenta que les *Horacianes* són fruit "*d'un esperit nativament romà i hel·lènic fecundat per una cultura clàssica completa i per una convivència d'anys amb la terra d'Horaci i de Carducci, segona pàtria veritable de mossèn Costa*", i acaba l'article amb una semblança del seu caràcter: "*I la dignitat puríssima, la bondat generosa, que conegué bé el que escrivé aquestes ratlles, la humilitat que era en ell modèstia patrícia i que li havia fet refusar calladament l'honor d'una mitra, han acompanyat fins a la tomba el poeta sacerdot, glòria de Mallorca i Catalunya. Honorem per sempre sa memòria!*".

En anys posteriors, Ferrà el recordarà en els seus articles amb motiu de l'aniversari de la seva mort. El 1923, denuncia l'oblit de la seva figura i una joventut que l'envolta d'indiferència i "*que no vio nunca las alas al "ángel de los nobles pensamientos"*". Malgrat tot - continua - es veu acompanyada per tots aquells cors que foren capaços de bategar alguna vegada amb l'ànima de Mallorca i la de Costa, unides per la seva lira. Després evoca la coneixença del poeta, la seva glòria i "*la lenta y penosa extinción a que asistimos, de aquella luz querida en el rostro del poeta, enfermo desde hacía años de íntimo desencanto, de inconfesada angustia, de soledad incurable; aislado en medio de un mundo pequeño, indiferente a sus ideales...*".

Encara el 1927, el 16 d'octubre a l'article *Aniversari*, recordarà que han passat cinc anys des de la mort del poeta. Manifesta que la vinguda de la tardor du als amics i deixebles l'enyorança i l'orfenesa i que, men-

tre ells visquin, no serà mai oblidat. La darrera part de l'article és una reflexió sobre l'allunyament del públic, tant català com mallorquí, del poeta, i un comentari sobre les darreres tendències literàries catalanes criticant-les.

L'any 1926, amb motiu de la mort d'Alcover, Ferrà escriu a «El Día», excepcionalment en català, l'article *Hora de dol* i, uns dies més tard, en fa un altre en castellà titulat *Después de su muerte*. En els dos articles manifesta el desig que el llegissin només els “*que estimen la nostra llengua*”, parla del que ha representat per a ell la figura d'Alcover i recorda quan Costa el va introduir a les tertúlies literàries que es feien a can Alcover. També exalta el valor poètic i social de l'escriptor. Remarca que la mort ha tingut més impacte a Catalunya que a Mallorca i lamenta que en el món castellà no hagi estat suficientment valorada l'obra castellana tant la d'Alcover com la de Costa.

Una vegada acabat el conflicte bèl·lic, en els anys de la postguerra, Ferrà continua fent feina en uns anys molt difícils i decisius pel ressorgiment posterior de la literatura catalana. Conscient de la importància de donar a conèixer els dos poetes que ha venerat tota la vida s'encarrega -com a director literari- de l'edició de l'obra completa d'Alcover a la Biblioteca Selecta de Barcelona, a més d'editar-ne una antologia i escriure un pròleg per cada una d'aquestes obres. A causa de la seva malaltia i posterior traspàs, el pròleg a les Obres completes l'ha d'acabar Joan Pons. L'any 1947, amb motiu del 25e aniversari de la mort de Costa - i només mig any abans de morir ell mateix d'una llarga malal-

tia - Ferrà pronuncia una conferència que du per títol *El sentiment de la naturalesa en l'obra poètica d'En Costa i Llobera*. A més d'això, Ferrà prologà l'*Antologia poètica* de Miquel Costa i Llobera que fou publicada - com també les *Obres Completes* de Joan Alcover - quan Ferrà ja era mort.

Abans de morir, Ferrà confessà a Maria Antònia Salvà que estava repassant la correspondència de Joan Alcover i que hi havia lletres molt interessants d'Antoni Maura - que diu que el tracta amb cordialitat i admiració particulars - i de Menéndez Pelayo i altres personalitats de tota mena.

Podem concloure dient que Ferrà mantengué una estreta relació primer amb Costa i Llobera i, posteriorment, amb Joan Alcover i que tota la vida admirà ambdós poetes per la seva contribució a la poesia catalana, amb la qual no acabava de combregar. Però, malgrat aquesta avinença en qüestions estètiques, hi va haver discrepàncies en els aspectes ideològics i polítics, encara que Ferrà sempre els tractàs amb comprensió i respecte. En els moments de la postguerra, Ferrà va treballar en circumstàncies ben difícils en la difusió de l'obra i la memòria dels dos poetes fidel a allò que Espriu diria una anys més tard: “*Però hem viscut per salvar-vos els mots, per retornar-vos el nom de cada cosa, perquè seguís el recte camí d'accés al ple domini de la terra*”.

Francesc Lladó i Rotger

Lluís Florenç

Joan Vinyoli en el record

(petit esbós biogràfic, seguit d'algunes notes)

JOAN VINYOLI I PLADEVALL va néixer a la ciutat de Barcelona el 3 de juliol del 1914 i hi va morir el 30 de novembre de 1984. Sembla que el seu primer cognom és d'origen italià (Vignoli) i que, en emigrar a l'illa de Cuba un dels seus avantpassats, s'hi transformà en Viñoli; posteriorment, seguint el consell que li donà el poeta Carles Riba, Vinyoli a l'hora de signar, n'adoptaria la grafia catalana. En morir son pare, que de professió era metge internista, la família Vinyoli va patir una situació econòmica prou precària. Joan Vinyoli, orfe des que només tenia quatre anys, es va instal·lar amb la seva mare a Sant Joan Despí. Als vuit anys, tornà a Barcelona, on va estudiar als jesuïtes. D'aleshores ençà, estiuaven a Santa Coloma de Farners i, en els seus primers poemes, Vinyoli n'evocaria aquell paisatge. Als setze anys, començà a treballar a una editorial; fou un company d'estudis del pare de Vinyoli, que també era metge, el senyor Fornés, qui l'introduí a l'editorial Labor.

Segons contava Vinyoli, allò que el va impulsar a escriure va ser la frase de Rainer M. Rilke: "*La poesia no és cosa de sentiments sinó d'experiències*". Abans de la guerra civil espanyola, es donà a conèixer amb els seus poemes a «Quaderns de Poesia» i en «La Publicitat»; l'any 1935, va publicar-hi la seva traducció d'un poema de Rilke: *De si una volta algú t'hagi amat*. (1) Per mor d'aquesta traducció, i mitjançant Joan Teixidor, va conèixer el poeta Carles Riba, qui, des d'aleshores ençà, influí en la seva producció poètica.

A fi de poder llegir directament l'obra de Rilke, -el qual esdevengué el seu autor de capçalera-, va aprendre alemany. El seu primer recull de poemes, formalment de gran cura, va ser *Primer desenllaç*, que es va publicar l'any 1937. Amb aquella obra, s'iniciava la seva fecunda trajectòria poètica. (2)

En acabar la guerra civil -en la que l'havien mobilitzat com a soldat, a la rera guarda i fent feines a la Inspecció de centres de Reclutament- va reprendre la tasca poètica des d'un món esbucats i, malgrat que li hauria agradat fer estudis de Lletres, es va veure obligat per necessitats econòmiques a tornar al treball de l'edito-

rial, al que es dedicaria fins a la seva jubilació.

Durant aquell conflicte bèl·lic, la família Vinyoli en patí les conseqüències, la seva casa familiar de la Gran Via va ser bombardejada i hagué d'habitar a la de J. Bofill i Ferro. En aquell temps, es relacionava intensament amb Carles Riba, Joan Teixidor i Marià Manent i conegué Isabel Abelló, aquella relació el menaria cap a una vida interior més rica i a la poesia. És quan escriu el primer vers líric, *I must do something of my poverty*, (que inclouria en el poema "Sordejo" de *Vent d'aram*). L'any 1945, es va casar amb Teresa Sastre.

El seu segon poemari és *De vida i somni* (publicat a Barcelona l'any 1948). Amb un ús sobri de les imatges i amb versos d'execució molt mesurada que segueixen una línia depurada i melodiosa, hi desenrotlla la temàtica de la remembrança i del paisatge. I, anys més tard, amb el recull *Les hores retrobades* és guardonat amb el premi «Òssa Menor» (1951).

En els anys 50, cada setmana prenia part d'una tertúlia literària; els col·loquis eren amb Joan Petit, Eduard Valentí, Guillem Cosp i Francesc Gomà. Més endavant, també hi participà Gabriel Ferrater, qui, devers 1955, fou introduït en aquell grup per Petit i Valentí. (3)

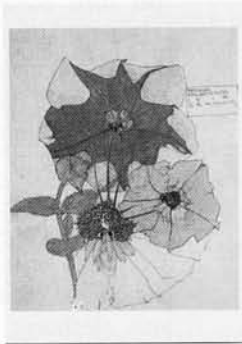
L'any 1954, a l'acte d'homenatge a Riba, va llegir el text *Carles Riba i el seu concepte de la poesia*.

PEL CAMÍ DELS MESOS DE L'ANY (fragment)

Entre ser poeta o simplement viure, hi ha una bella possibilitat, que és viure poèticament. Això és el que procuro des que vaig decidir no sojornar definitivament enlloc i fer de caminant. Tinc un amic, el poeta, per si, cansat de l'excés de solitud i de silenci, em cal un dia refer l'interromput però mai no oblidat diàleg i reparar les forces sobre un noble cor. Parteixo, doncs, altra vegada i novament em trobo recurrent els viarans que duen als meus boscos. Alzinars beneïts!, rouredes estimades!, laberint pur on es filaven els meus somnis! Juliol, Agost, déus llenyataires, colpeixen, encara avui, com sempre, alts arbres immortals, i jo escolto i em meravello sempre de la puresa dels cops de les destrals invisibles. Entre cop i cop sento només el crepitat feréstec del silenci mentre camino sota les branques de foc verd. Sabré encara trobar el sender fins al cristall que serpenteja pel fons inextricable? Pel relisser que baixa des del trencat fins a la bocana del gorg, l'estiu, a poc a poc, es despenja. Lianes, selva de goig, quietuds meves!

HOMENATGE I LECTURA POÈTICA
dedicats a

JOAN VINYOLI
i els joves

Organitzat pel **Centre cultural Capaltard** i
S'Esclop, Associació cultural

Amb la col·laboració del **Dept. de Cultura del Consell de Mallorca** i
Illa de Llibres

Amb la participació dels poetes
Àngel Terron, Jaume Munar, Miquel Perelló i Josep Pizà

Cloenda musical a càrrec de
Miquel Nigorra

27 d'octubre de 2004
a les 20,30 h. a **Illa de Llibres**
Centre Cultural de la Misericòrdia
Els assistents estan convidats a intervenir a l'acte

El 27 d'octubre, en el Centre Cultural de la Misericòrdia de Palma, va tenir lloc l'acte d'homenatge i lectura poètica dedicats a Joan Vinyoli i els joves; va ser organitzat pel Centre Cultural Capaltard i S'Esclop, amb la col·laboració del Departament de Cultura del Consell de Mallorca i Illa de Llibres, i comptà amb la participació dels poetes Àngel Terron, Jaume Munar, Miquel Perelló i Josep Pizà. La cloenda de l'acte fou a càrrec del músic Miquel Nigorra.

Entre 1963 i 1970, Vinyoli experimentà un període de silenci poètic i de crisi personal, agreujat per problemes laborals, perquè es sentia molt poc valorat a la seva feina. En aquella època, mantenia una relació personal i poètica intensa amb Gabriel Ferrater.

Cinc anys després, amb un pròleg del propi Vinyoli, s'edita l'antologia poètica *El Callat* (Barcelona, 1956). I passats altres set anys, oferiria als lectors el poemari *Realitats*, que representà un alteració notable en la seva trajectòria poètica, car tendeix a l'objectivitat, que es presenta amb poemes nus de retòrica, encara que hi mantindrà els ressos simbòlics.

Més endavant, escriu l'obra *Tot és ara i res* (1970), on l'home esdevé l'eix del nucli poètic. Joan Vinyoli s'aferra a la vida amb totes les seves contradiccions i es lliura a l'emoció lírica, potenciada per un llenguatge sobri. (4) Amb l'edició de *Tot és ara i res* arribà el reconeixement per part de la crítica i és a partir d'aleshores que començarà a publicar de forma regular: *Encara les paraules* (1973), *Ara que és tard* (1975) i *Vent d'aram* (1976). Aquell mateix any, és guardonat amb el «Premi de la Crítica Literària» i el «Premi de la Crítica Serra d'Or» pel seu recull *Ara que és tard*. Escriu la carta-pròleg a Josep M. Fulquet, publicada com a pròleg en el volum *Perillosa riba* d'aquell autor (any 1978). Per raons ideològiques, rebutja la proposta de ser candidat al «Premio Nacional de Poesía en Lengua Catalana». A partir de 1977, -data que és una fita important en el deteriorament físic del poeta- la comunicació poètica esdevengué una obsessió per a Joan Vinyoli. En aquella data, afligit per la malaltia que li provocà una embòlia cerebral, seria ingressat en un hospital. També se li diagnosticà càncer de pell i, després de sofrir una greu intervenció quirúrgica, ja no es pogué restablir.

El 1977, escriu la *Crida als poetes catalans*, publicada dins l'*Antologia Price-Congrés*. És quan comença la seva relació epistolar amb Miquel Martí i Pol. Després es publiquen *El griu* (1978), *Cercles* (1980), *A hores petites* (1981) i *Cants d'Abelone* (1982). Es reediten les edicions exhaurides d'aquests volums i se'n publiquen tres nous volums: *El llibre d'amic* (1977) -que havia escrit entre 1955 i 1959- i *Poesia completa 1937-1975* i *Obra poètica 1975-1979*.

Cuarenta poemes és el primer recull de traduccions al castellà de la seva poesia. A principi dels vuitanta, José Agustín Goytisolo traduí els seus poemes en un volum bilingüe, en va fer una versió i el pròleg, i s'encarregà de la selecció i de la seva publicació. Es programà una lectura dels seus poemes a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona, però el poeta ja no hi pogué assistir per problemes de salut; presentà l'acte F. Parcerisas i À. Susanna en féu la lectura dels poemes. Vinyoli va ser internat, per fer-hi una cura de repòs, a l'Hotel Vallvidrera. A causa de la malaltia, durant els seus dos darrers anys de vida hi va residir sovint. Va reprendre la seva vocació d'escriure amb dos poemaris: *Domini màgic* i el darrer *Passeig d'aniversari* (1984), pels que va rebre nombrosos premis,

entre d'ells el de la Generalitat de Catalunya, el «Ciutat de Barcelona», i el «Nacional de Literatura». Allà hi va traduir obres de Rilke, que serien editades en dos volums. (5)

Pòstumament, es publicarien *Noves versions de Rilke* (1985) i el recull *Barcelona / Roda de Ter* (1987) amb la correspondència que mantengué amb Miquel Martí i Pol.

L'any 1986, *Reduccions* publicà el text de la seva conferència *Carles Riba i el seu concepte de la poesia*.

L'ICE de la Universitat de Barcelona organitzà un cicle de conferències al voltant del personatge i la seva obra poètica (els textos es publicaren

en un volum titulat *Joan Vinyoli*, Barcelona: PPU, 1986). Joan Vinyoli va ser membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC).

Fent-ne un esquemàtic resum, es pot dir que la influència de Riba i Rilke configura una sòlida vocació poètica, que -com a resultat d'una experiència intel·lectual oposada a l'espontaneïtat o la inspiració- s'inicià amb *Primer desenllaç* (1937). En *De vida i somni* (any 1948), emprant una forma simple de línia melòdica i depurada, desenvolupà el tema de la natura, el paisatge i el record. En aqueixa mateixa línia escriví *Les hores retrobades* (1951), de to marcadament elegíac, mentre *El callat* (1956), és una fonda reflexió metafísica. En 1963, en publicar *Realitats*, es va produir un canvi significatiu en sa obra: la utilització de la ironia i el sarcasme, a la vegada que el patetisme i la gravetat moral, i, sobretot, un major acostament a la realitat quotidiana. Aqueixa darrera orientació la mantengué en *Tot és ara i res* (1970), *Encara les paraules* (1973), *Ara que és tard* (1975) i *Vent d'Aram* (1976). En 1979, publicà l'*Obra poètica 1975-79*. I en *A hores petites* (1981) ofereix un íntim to confidencial i nostàlgic front el pas inexorable del temps. I en el seu testament literari, *Passeig d'aniversari*, s'ocupa de presentar una temàtica més tost d'introspecció escèptica i crua de la vida del propi poeta.

R.

PASSEIG D'ANIVERSARI

Encara hi ha vials per passejar,
però la mort n'ocupa tots els bancs.
Riuem i juguen a saltar i parar
nens atordits al caire dels barrancs.
He fet l'intent d'estar-me dret al pont
que els barracots separa dels jardins.
Ja del delit de fer de tastavins
sols queda el pler de l'aigua d'una font.
Ara camino pel vell casc urbà
mentre viatgen cap als seus destins
els vells amics, les dones i els bocins
del que era jo, de noi, perdut a l'alzinar.

Notes

(1) El meu encontre amb Rilke es degué a un atzar sense aparent importància: vaig descobrir pel meu compte, a la revista «D'ací d'allà», la traducció del famós fragment dels *Quaderns de Malte Laurids Brigge* on afirma, resumint que «la poesia no és cosa de sentiments, sinó d'experiències.»

No vaig entendre res del que se'm proposava en aquell text estrany per a un jove que aleshores llegia Maragall, Verdaguier, els mallorquins, Manent, Garcés..., i vaig demanar a algú de l'editorial si coneixia Rilke. Era el senyor Manuel Sánchez Sarto, un home molt

intel·ligent i que dominava la llengua alemanya. Em va regalar *Das Stundenbuch* i em va donar bons consells.

Lluís Busquets i Grabulosa: *Joan Vinyoli, entrevista epistolar, Plomes catalanes d'avui*. (Edicions del Mall, Barcelona, 1982).

(2) Quant a Riba, vull recordar, no pas per vanitat, sinó perquè ho trobo significatiu, que, en llegir-li jo un dia de febrer de 1937 un poema meu clarament neoromàntic que comença amb aquest vers: *Oh bell destí per un cel que jo ignoro...*, em dedicà la seva traducció d'Èsquil amb les paraules següents: «Aquesta gran poesia, per a un poeta que serà gran, en tinc la fe.» Si jo no he sabut o no he pogut acomplir el que Riba esperava de mi, sé profundament que, ja al llindar de la vellesa, encara continuo perseguint el *real poètic* tot i el silenci i la marginació en què algun pontífex de la crítica del país em té i em tindrà perquè els resulto «incòmode» o s'ho saben ja «tot» i no encaixo en els seus paràmetres.

Lluís Busquets i Grabulosa: *Joan Vinyoli, entrevista epistolar, Plomes catalanes d'avui*. (Edicions del Mall, Barcelona, 1982).

(3) Com diu Feliu Formosa: «Vinyoli sobreviu a aquella època tan dura i aguanta els embats del temps, a diferència de molts poetes apareguts en aquells moments de replegament cultural, que instrumentalitzen una poesia culturalista, neonoucentista, i la majoria dels quals foren realment de vocació vacil·lant i efímera». En la raó salvació-continuïtat dirigeix el prologuista els seus interrogants i l'afirmació de com Vinyoli és un exponent clar «que respon a un projecte previ molt profund de no destriar vida i poesia». És la fidelitat a aquest projecte, la necessitat de no interrompre'l, allò que explica avui la fecunditat del poeta, la seva decisiva presència en el camp de la poesia catalana.
Àlex Broch: *La poesia de Joan Vinyoli, «Avui»*, (edició del 24 d'octubre de 1982).

(4) Tota la poesia de Joan Vinyoli d'ençà els anys setanta té, malgrat alguns canvis i diferències evidents, unes característiques comunes que són, ja ara, les que ens permetran parlar d'una veu pròpia del poeta. Vinyoli, que havia buscat en la paraula poètica els camins de la investigació diguem-ne metafísica -almenys en un sentit de qüestionament radical del sentit de la vida des de l'interrogant de la fe-, no abandona pas el seu sentit de recerca però li fa fer un tomb substancial: ara l'home és el centre del seu univers, la mesura de totes les coses i, en conseqüència, els horitzons de la seva poesia ens són més propers. Sobretot perquè aquest home que es constitueix com a nucli poètic és un poeta que sap aferrar-se a la vida amb totes les seves contradiccions, meravelles i secrets.

Francesc Parcerisas: *La temptació de la vida*, a l'«Avui», (edició del 24 d'octubre de 1982).

(5) A l'epíleg del seu llibre *Domini màgic*, Vinyoli ens explica la procedència d'aquests poemes: "*Els primers poemes d'aquest llibre foren escrits o esbossats a Vallvidrera el mes de novembre de l'any 1980, durant un sojorn que vaig fer-hi per motius de salut. Signifiquen la represa d'una activitat que aquells dies vaig donar per acabada en una forta crisi d'abatiment*". La paraula clau d'aquesta citació és "represa": el poeta havia abandonat la poesia per, segons paraules d'ell mateix, "*dedicar-me a l'estudi i a la meditació per veure si podia saber alguna cosa que no m'arribés per via del coneixement poètic, justament sobre aquest mateix i sobre el món*", però no pogué abandonar la poesia; hagué de tornar a les vies del coneixement poètic. Així, doncs, el llibre és el resultat final d'un procés que començà amb l'abandó de la poesia, seguit per un silenci durant el qual es produí una necessitat imperiosa d'escriure i, finalment, la represa de l'activitat poètica.

Sam Abrams: *Joan Vinyoli: poesia de revelació*, «Avui», (edició del dia 4 de juliol de 1984).

Bibliografia

- Primer desenllaç*. Ed. Residència d'estudiants, Barcelona, 1937.
De vida i somni. Ariel, Barcelona, 1948.
Les hores retrobades. Els llibres de l'Óssa Menor, Barcelona, 1951.
El Callat. Els llibres de l'Óssa Menor, Barcelona, 1956.
Realitats. Els llibres de l'Óssa Menor, Barcelona, 1963.
Tot és ara i res. Edicions 62, Barcelona, 1970, 1982.
Encara les paraules. Edicions 62, Barcelona, 1973, 1983.
Ara que és tard. Edicions 62, Barcelona, 1975, 1982.
Poesia completa 1937-1975. Ariel, Barcelona 1975.
Vent d'aram. Proa, 1976, Barcelona, 1984.
Llibre d'amic. La Gaya Ciència, Barcelona, 1977.
El griu. La Magrana, Barcelona, 1978.
Obra poètica 1975-1979. Ed. Crítica, Barcelona, 1979.
Cercles. Edicions 62, Barcelona, 1980.
A hores petites. Ed. Crítica, Barcelona, 1981.
Antologia poètica. Proa, Barcelona, 1981.
Domini màgic. Empúries, Barcelona, 1984.
Passeig d'aniversari. Empúries, Barcelona, 1984.
Cants d'Abelone. Empúries, 19 Barcelona, 87.
Obra poètica completa. A cura de Xavier Macià. Col·lecció Clàssics Catalans. Edicions 62 - Diputació de Barcelona, Barcelona, 2001.

Epistolari

Barcelona / Roda de Ter. Correspondència entre Miquel Martí i Pol i Joan Vinyoli. Pròleg de Miquel Martí i Pol. Edició a cura de Xavier Folch i Andreu Rossinyol. Ed. Empúries, Barcelona, 1987.

Enregistrament

Joan Vinyoli. Poesia (CD i llibret). Lectura de Feliu Formosa i Pep Montanyès amb música original de Joan Alavedra. Zanfonia DL, 1999.

Rainelda Palerm, sense títol

EXILIATS:

Àrea clown: les criatures aboquen el seu fluxe
sobre noves criatures. Més enllà inexistent. Continu
retorn a ulls cecs - vodevil masticant el buit.

Àrea zero: no comunicació...
ara ja esqueixada, deixa transpirar-se com a pròpia...
Ens dirigim cap allò percebut
i, un altre cop, ho projectam tot damunt la pantalla.

Imatges: trànsit histèric en plans entrelaçats
conscient impediment d'entrada a l'Absolut-
Express de retorn cap al nucli no-espectacular.

CUB. No transferència d'espermatozoides aliens:
al dors, per l'entretall, cega la llum.

Empresonats dins la incubadora
sóc escopit sobre el sexe de les imatges.

Fragments en repetició:
infectats pel *virus*
devastam els espais de connexió neuronal.

Només existim com entitats constituents
d'un fotograma de la pel·lícula.

Inèdits

Miquel Perelló Mir

*Sóm en Miquel Perelló Mir. Vaig néixer a Búger l'abril de 1982.
Estic cursant filosofia a la UIB. Escric poesia - o si més no quelcom
que vol ser-ho - des dels 16 anys. M'agrada Guy Debord, Albert
Camus o Paul Celan, entre altres.*

La Festa de la Sal. IX

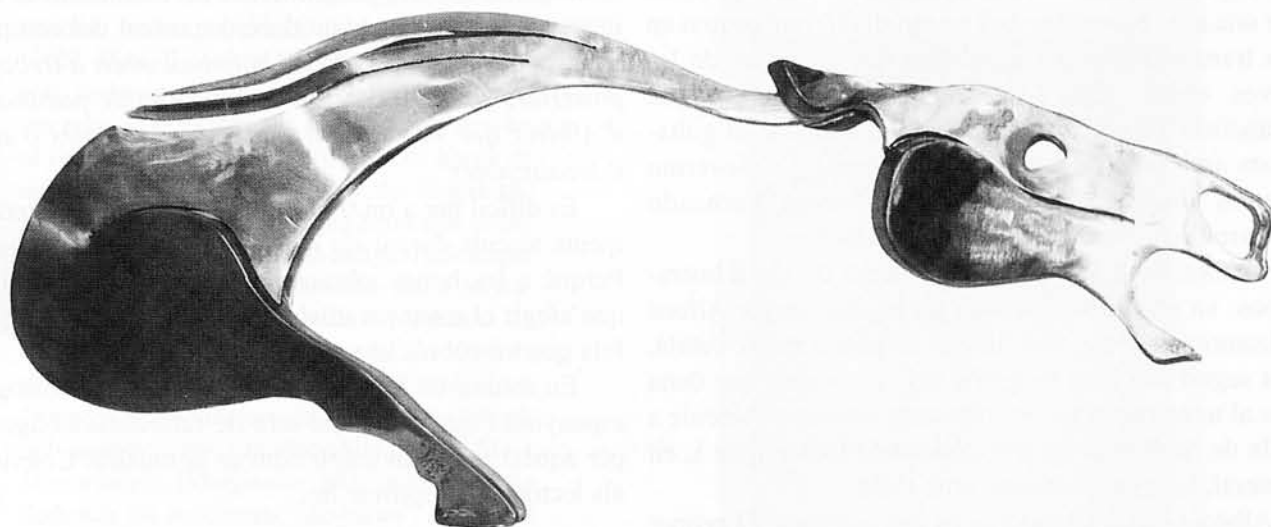
A JOAN VINYOLI

Prem. A Montjuïc el llamp descendeix a l'arbre pietós i esberla la vida de dos ingenus. La pluja es filtra per les goteres i inunda la cambra amb gran befa de tot serradís, els papers dels diaris són emprats per no contar cap notícia. A les Tres Torres tot és fi: àngels de mel i sucre, formigó blanc, jardins misantrops. Emperò en esta casa, l'escala no té esglaons: levitam. El qui esguarda no parla ni escolta: demana. Insospitable és el dia urbà. diürn i ordinari.

Àngel Terron

Llibre del Mercuri
Edicions del Mall,
Sant Boi (1982)

Aquest fragment del poema La Festa de la Sal indica l'emoció que em va produir la primera visita que vaig fer a Joan Vinyoli tal volta l'any 1978. La dada de la mort de dues persones per l'efecte d'un llamp a Montjuïc és certa i coincideix amb el dia de la visita. El poema també destaca la contradicció de la vivenda modesta del nostre poeta amb el voltant d'aquesta, un dels barris més luxosos de la Barcelona del seu temps.

Miquel Sarasate, Agressió, escultura en ferro-a-inox.

Isaac Albéniz a Mallorca

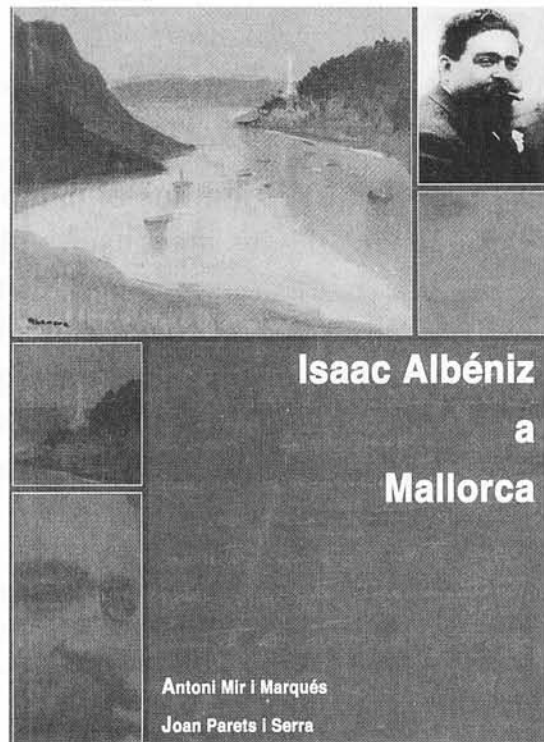
Aquest magnífic llibre és el fruit d'una laboriosa tasca d'investigació d'Antoni Mir - comentarista musical, conegut concertista de guitarra de Calvià - i mossèn Joan Parets, col·laborador i investigador sobre constructors de guitarra a Mallorca. Fou aquest últim qui va animar a Antoni Mir a començar el treball, que en principi li espantava perquè sobre Albéniz s'ha escrit molt, encara que tots els autors es deixaven el referent a Mallorca. Es per aquesta raó que *Isaac Albéniz a Mallorca*, constitueix la primera i única font disponible de la vida i de l'obra d'Albéniz a l'illa, així com un document imprescindible per a l'estudiós, perquè li proporciona gran quantitat d'informació sobre la personalitat entranyable del geni català.

"*Un puzzle inacabado*" com diu Justo Romero en el seu llibre *Albéniz* s'està completant: ambdós autors - Mir i Parets - han rastrejat la vida d'Albéniz a través de la seva correspondència, manuscrits de partitures. Des del primer moment, sabien les dificultats que es trobarien ja que una mateixa partitura es podia presentar en dos llocs diferents i amb títols diferents. A aquestes dificultats s'afegeix el fet de que el compositor canviava amb freqüència el número de les seves obres. És una recopilació minuciosa de documents, fotografies i cartes fins ara inèdits. Cartes com la escrita l'any 1896 per Enrique Alzamora on escriu la vida d'Albéniz en vers, o la de 1904 en la que Albéniz es dirigeix a Enrique Alzamora per dir-li que les obres *Automne* i *Serenata Española* estan instrumentades.

Tot això apareix reflectit de manera exhaustiva en les 127 pàgines del llibre, que suposa una contribució fonamental a la difusió que actualment experimenta la figura d'Albéniz. Mir i Parets han treballat durant quatre anys en aquest llibre sempre amb la intenció de no fer una altra biografia, sinó un estudi diferent centrat en les transcripcions per a guitarra que s'han fet de les seves obres. Cal destacar les transcripcions de Francisco Tárrega, amic personal d'Albéniz, el guitarrista amb més transcripcions d'Albéniz, Dr. Severino García Fortea, el guitarrista mallorquí Fernando Mestre Font, Narciso Yepes i Julian Bream.

L'obra, amb l'acurada presentació de les il·lustracions, ve acompanyada d'un pròleg del senyor Alfons Alzamora Albéniz, net directe del genial músic català. Tot seguit una breu biografia del compositor que dona pas al tema principal: les diferents estades d'Albéniz a l'illa de Mallorca, els treballs que hi va realitzar i, en general, la seva vinculació amb l'illa.

Albéniz viatjà a Mallorca en tres ocasions. El primer viatge a bord del vaixell "L'illenc", va servir com a inspiració per una de les seves peces, *Mallorca*, mentre

que *Rumores de la Caleta*, si bé alguns diuen que està inspirada en una cala malaguenya, Antoni Mir pensa que pot ser la caleta de Santa Ponça ja que Albéniz va viure en una possessió dels marquesos de la Torre. Ambdues propostes podrien estar relacionades i, probablement, això és el que hagués volgut Albéniz que és l'únic qui podria desvetllar una altre de les incògnites que envolten moltes de les seves obres.

Els autors completen el llibre amb l'arbre genealògic dels Albéniz actualitzat, l'epitafi a Isaac Albéniz de Federico García Lorca, les transcripcions per a guitarra que han fet diferents autors de les obres d'Isaac Albéniz, catàlegs, cançons i, finalment, una detallada bibliografia deixa la porta oberta a la continuació de les investigacions sobre la producció musical del compositor, ja que, com diu Mir: "*Un treball obert a treballs posteriors ja que existeixen manuscrits de partitures d'Albéniz que han estat donades per perdudes o són il·localitzables*".

És difícil per a mi transcriure en paraules els sentiments viscuts durant els dies que he visitat Mallorca. Perquè a les bones vibracions que es respiraven tinc que afegir el marc paradisiac que ens rodejava, el que feia que tot cobrés una especial transcendència.

En resum, un llibre que fa honor a la musicologia espanyola i que des d'ara serà de referència obligada per aquest tema tan ampli com es la música. Convido als lectors a comprovar-ho.

Marta Alberich

(Museu Isaac Albéniz de Camprodon)

TROY *

És ben conegut que a Elisabeth II li agraden els cavalls, a més d'abellir-se en pronunciar la paraula anglesa "parliament" com ho faria un pagès mallorquí: parlament. En això rau l'extrema delicadesa: parlar com un pagès il·letrat sense oblidar la gramàtica.

Aprofitant l'avinentsa dels seus nombrosos viatges d'Estat (Austràlia, Canadà, Granada "and so on") recerca entre els millors criadors de cavall el millor semen per a les seves egües, amb el fi, mai no negat, de guanyar qualche cop el «Grand National»...

Era tal volta l'any 1985, i a la fi semblava que el propòsit de la Reina era un bell supòsit: comptava amb el millor *hockey* del Regne Unit de la Gran Bretanya i un cavall excepcional. Però, entre la fullaraca de la premsa un nou candidat animal es proposava: el noble Troy. No era fruit de tanta excepcional benevolença, però corria força. Mister Fi, donarem aquest nom fictici al *hockey* reial, era un professional i no declinà l'oferta de muntar tan insospitada muntura. Després de l'exercici decidí córrer amb Troy i declinar l'oferta de la Reina, que per més de deu anys li havia fet no guanyar el «Grand National».

Arribà el dia de la gran cursa. Els *hockey* amb les seves muntures iniciaren els obstacles. A la segona barrera, el cavall de la Reina va caure i el seu *hockey* plorà. Ressegüí la carrera enterbolida amb esdeveniments. Sense que ningú sapigués molt bé com, arribà la gran recta final amb dos cavalls, en segona posició Troy amb Mister Fi i un altre animal que ja ningú

recorda, les regnes i el càstig, o tal volta la bondat del cavall, feren que per mig cos guanyàs Troy amb el *hockey* Mister Fi. Tot un avalot de periodistes envoltaren l'animal, el *hockey* desmuntà amb un lleu somriure als llavis, i per tota resposta a totes les preguntes digué:

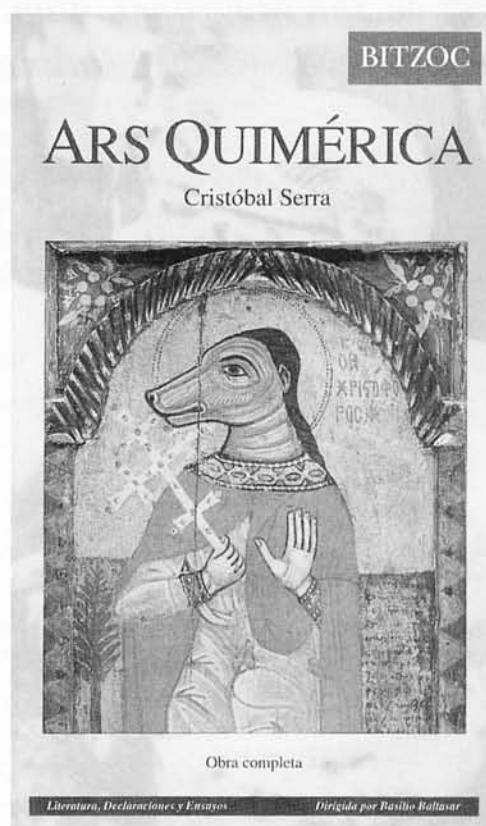
- "Quan un renuncia a muntar el cavall de la Reina, l'únic que pot fer és guanyar. Feia deu anys que no havia guanyat el Grand National".

Vénen aquestes divagacions esportives, tan allunyades dels meus sentiments habituals, amb motiu de la publicació a Mallorca d'una obra excepcional. Parl del llibre *Ars Quimérica*, que, sota l'advocació lul·liana del seu títol, amaga una de les obres més sorprenents, imaginatives i plenes de sentit escrites en castellà en aquest segle. No és la llengua dels pescadors del Jonquet, és la llengua apresada en els llibres, en las divagacions de la memòria, en la imposició dels dies passats; però diu coses que qualsevol home en aquest segle necessita saber. Per això, des d'aquí (amb el meu llinatge castellà) vull saludar en públic homenatge a Cristóbal Serra (En Tòfol Serra) i els signes d'aquest diari de signes. I vull recordar S. Carbonell i P. Monge, entre els seus lectors més estimats. Ell ha triat un nou Troy per recórrer les esteles de la vida, però com l'experimentat *hockey* no ha deixat cap pas a la benignitat de l'atzar.

Àngel Terrón Homar

* Aquest article va ser publicat a «Balears Cultural» (02-III-1997)

L'escriptor mallorquí **Cristóbal Serra** va néixer l'any 1922 a Palma. És professor de literatura i d'idiomes; literàriament, es va donar a conèixer amb les obres *Viaje a Cotiledonia* i *Péndulo y otros papeles* (Cuadernos Ínfimos 46 y 60). Dins el conjunt dels seus llibres publicats, destaquen *Visiones de Catalina de Dülmen* -un relat de la vident Ana Catalina Emmerick-, el *Diccionario de William Blake*, *Las líneas de mi vida* i *Nótulas*, col·lecció de fragments; forma d'expressió literària que Serra usa, continuant d'aquesta manera una antiga tradició que el lliga amb els *logoi* d'Heràclit. Serra ha traduït Lao-Tsé, Blake, Melville i Michaux. La seva producció literària (d'entre 1957 i 1996) es troba reunida en un volum amb el títol d'*Ars Quimérica*. Així mateix, és l'autor d'*Antología del humor negro español* (Marginales 51) i *Disparatario* (Marginales 81), una antologia dedicada als anomenats "desbarats" d'Edward Lear.

CRISTALERIA
PEREZ SABATER

Telèfons:

Paco 600 44 44 27

José 607 98 45 97

Toni 607 98 46 97

Carrer de Son Magraner, núm. 4
Son Espanyol, (07120 Palma)

Fax 971 43 90 01

CRISTALERIA
PEREZ SABATER

(P) 971 43 84 33

Taller
aluminio

NOTES

S'Esclop, Quadern cultural no tornarà cap original que no hagi sol·licitat i es reserva els criteris de selecció i tipogràfics. El escrits lliurats al consell de redacció -que no excediran l'extensió de tres fulls a doble espai- hauran d'anar signats amb el nom i llinatges i acompanyats del D.I., l'adreça completa del remitent i d'un telèfon de contacte. Si és l'escrit d'un col·lectiu, el signarà, com a mínim, un dels seus components, que se'n responsabilitzarà. Si ens voleu comunicar idees o suggeriments, enviau-nos-los a l'apt. núm. 332, de Palmanova 07181, (Calvià), Mallorca, Balears.

SUBSCRIPCIÓ

S'Esclop, Quadern cultural es pot adquirir per subscripció anual (6 números pel cost de 13,50 euros) i és a la venda a quioscs i llibreries

CICLE DE LECTURES D'AUTORS TEATRALS

El 9 de desembre a **Illa de Llibres** (Centre Cultural de la Misericòrdia) l'autor teatral **Joan Guasp** llegirà el monòleg *Malson d'una horabaixa*.

Amb aquesta lectura, començarà un cicle de lectures de textos teatrals a **Illa de Llibres** que comptarà amb la presència dels autors **Miquel Mestre** (gener), **Josep Ramon Cerdà** (febrer), **Jaume Miró** (març) i **Antoni Palerm** (abril).

Joan Guasp (Consell, 1943) s'inicià escrivint contes i narrativa breu. Té publicades, entre d'altres, les obres de teatre *Kabyl* (1983), *Fumar d'amagat* (1987), *Fills de l'espera* (1993), *Alta temperatura, moscards i bimbolles*, *La Sal Viatge a la fi del món*. És Premi Teatre Principal del Consell de Mallorca (1987) i Josep Ametller. Ha conreat la narrativa infantil: *L'illa de l'escuma rosa* (1988), *Piu Teulader* (1991), *Contar fins a cent* (1994). Té reculls de contes com *Fa molt de fred al nord de Quebec* (1996) i *Eclipsi per a un home sol* (1992) i les novel·les *El cavall* (1992) i *Concert de Comiat* (1995). Ha publicat els llibres *Aforismes* (1999), *La cervesa de Déu* (2000), *El plaer de tot això i altres plaers minúsculs* (2000) i *La petita Balenguera* (2004). Cal destacar el seu interès per l'aforisme, que l'ha impulsat a inaugurar el Museu de l'Aforisme.

Chopin et Sand, en clé de sol

*Ecoutez, s'il vous plait,
la douce musique qui sort d'une sorcellerie
et veut entrer dans le péché.
C'est Chopin, au piano, jouant pour Sand.
C'est la transformation sacrée d'un sentiment
qui tombe amoureux d'une nuance qui est déjà née.*

*La danse, lentement,
envahit les âmes
et les corps, peu à peu,
s'énervent et s'animent;
ils veulent à n'importe quel prix, se distraire et se distancier.
C'est trop tard: Chopin ne peut plus jouir
et Sand, George Sand, essaye les premiers pas d'un bal
que le démon, dans son dernier séjour, veut supplicier.*

*C'est la chanson qui assaille nos sexes
et le peuple ne comprend plus la danse satanique
que Chopin veut repousser dans l'abîme du désespoir.*

*Tout d'un coup, des notes étranges s'émerveillent de la faute:
c'est l'ouverture parfumée des premiers sens,
ressuscités de la liberté de chacun.*

*Sand, toute émue, embrasse Chopin.
Celui-ci, étonné, refuse la clé de sol
et invente un air, que seuls, les anges,
sont capables de conduire aux champs de l'amour.*

*S'il vous plait, écoutez la douce mélodie:
celle des chemins célestes
que seuls les poètes,
sont capables de traduire en sentiments et secrets.
C'est Chopin, au piano, jouant pour Sand.
Il veut à n'importe quel prix, transformer une sensation sacrée
avec une nuance déjà née mais qui à la fois est déjà morte.*

Chopin i Sand, en clau de sol

Escolteu, si us plau,
la dolça música que surt d'un embruixament
i vol entrar dins el pecat.
És Chopin, al piano, tocant per a na Sand.
És la transformació sagrada d'un sentiment
que s'enamora d'un matis que ja és nat.

La ballada, a poc a poc,
envaeix les ànimes
i els cossos, lentament,
es posen nerviosos i s'animen;
volen a qualsevol preu, distreure's i distanciar-se.
És massa tard: Chopin no pot més gaudir
i Sand, George Sand, tracta els primers passos d'un ball
que el dimoni, dins llur darrera estança, vol ajusticiar.

És la cançó que assalta els nostres sexes
i el poble no compren més la dansa satànica
que Chopin vol rebutjar dins l'abisme de la desesperació.

De cop i volta, notes estranyes es meravellen de la falta:
és l'obertura perfumada dels primers sentits,
ressuscitats de la llibertat de cadascú.

Sand, tota emocionada, besa Chopin.
Aquest, estranyat, rebutja la clau de sol
i inventa una tonada, que sols, els àngels,
són capaços de conduir als camps de l'amor.

Si us plau, escolteu la dolça melodia:
aquesta del camins celestials
que sols els poetes,
són capaços de traduir en sentiments i secrets.
És Chopin, al piano, tocant per a na Sand.
Vol a qualsevol preu, transformar una sensació sagrada
amb un matis ja nat però que alhora ja és mort.

Inèdit

Maties Tugores i Garau

*La versió francesa
s'ha publicat en les revistes*

«Jalons»
- (Vichy) - núm. 78,
«Les Amis de Thalie»
- (Limoges) - núm. 42.

*La traducció del català al
francès és la del propi poeta.*

*Diálogo entre um penitente freirático
e um confessor casmurro*

*Diàleg entre un penitent afectat de monges
i un confessor pertinaç*

*A um fradallhã bojudo e rabugento
Seus crimes confessava um desgraçado,
E entre eles dizia ter pecado
Com uma santa freira num convento:*

*Grita o frade: -Não tardam num momento
Raios mil, que subvertam tal malvado;
Que as esposas de Cristo há profanado
No santo asilo seu, sacro aposento!*

*Ora diga, infeliz, como ousaria
Tal crime confessar, e acções tão brutas
A Jesus Cristo, lá no extremo dia?...*

*-Padre, deixemos pois essas disputas;
Se Ele me perguntasse, eu lhe diria:
«Quem vos manda, Senhor, casar com putas?»-*

A un panxut frarot gens indulgent
els seus crims confessava un malanat
i, entre altres coses, deia haver pecat
amb una santa monja en un convent.

Crida el frare: -No es torbarà un moment
a caure un feix de llamps sobre un malvat
que esposes del Senyor ha profanat
en el seu sacre asil i apartament!

Digau-me, malaurat, com es podria
un crim tal confessar, i fetes tan brutes,
davant de Jesucrist, el darrer dia?

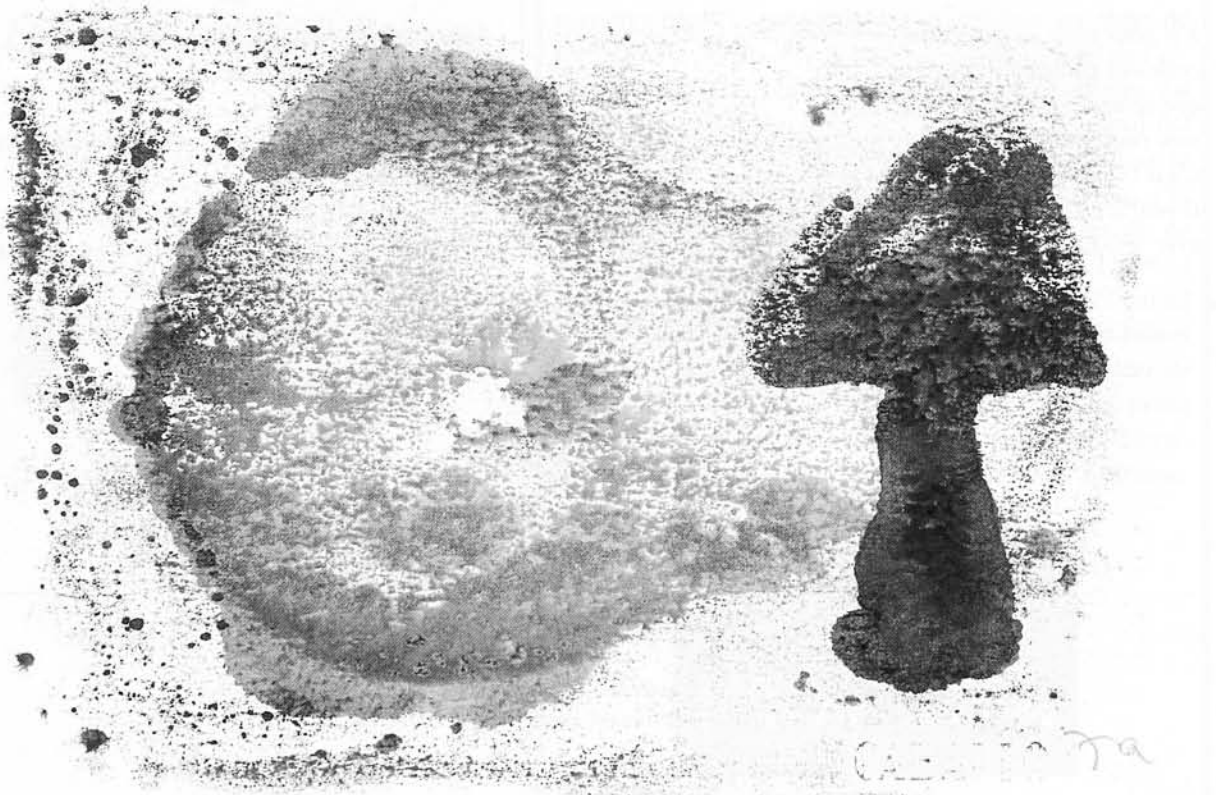
-Pare, deixem-nos ja de tals disputes,
Que, si Ell m'ho demanava, jo diria:
«Per quins set sous, Senyor, us casau amb putes?»-

António Lobo de Carvalho

Traducció de Gabriel de la S.T. Sampol

ANTÓNIO LOBO DE CARVALHO va néixer al nord de Portugal, a Guimarães, probablement el segle XVIII (1730?). Va viure durant molts d'anys a Porto, on va escriure la major part de la seva obra. Instal·lat més tard a Lisboa, degut a les seves poesies satíriques, va acabar a la presó.

Pere Adrover, sense títol

Aquest silenci que m'empresona,

el dolor que no passa mai,
la pluja que no caigué.
Més lluny dels teus llavis nus, morts,
saps que hi ha més dies de dol i de desig,
i més nits.

Les paraules que no ens diguérem,
els déus que no adoràrem
cremen els records de la innocència.

I cada dona que estimares
amaga en el cor aquella rialla teva,
blanca, roja, immensa.

Ulls negres, mans d'artesà.

Feia fred i t'esperava,

amb els peus glaçats,
amb l'oratge que em tibava el rostre,
amb els ulls encesos.

Feia fred i t'esperava.
Un plugim m'acaronava els cabells
com l'herba de matinada.

Feia fred i t'esperava,
com una adolescent t'esperava.

Les mans entrelaçades.

El desig es fon entre els sospirs de l'adéu.
Te'n vas.
Els colors de la ciutat desdibuixen la teva figura
i et segueix amb l'esguard trist
mentre esper que es faci demà
per veure't de nou.

Tu no saps que, errant de somnis, et cercava
i, delerosa d'assaborir el teu cos,
m'assetjaven pensaments desconeguts.

Des que te n'has anat,

els meus llavis no somriuen
sinó és per recordar-te.
Les petúnies es mustien
mentre el fasser es descarna.
El laberint de la vida em porta a tu,
i el cor se'm trenca
quan m'adon que no hi ets.

Des que te n'has anat,
som a la presó del silenci,
al país del dolor.

Del poemari inèdit *Presó de silenci*

Carme Bennàssar

Un antídoto contra el “mobbing”

Fa molts d'anys jo estudiava batxiller al Liceo Español a l'Avinguda Alexandre Rosselló de Ciutat. Mirau si en fa de temps, que davant del col·legi hi havia una filera de taxis que deixaven anar una càlida i casolana olor de clovelles d'ametlla cremades, i és que tenien un tipus de motor dit gasògen, un invent que caldrà recuperar si el petroli continua pujant d'aquesta manera.

Al llibre de francès, hi sortia una faula que definia tan bé l'enveja que de llavors ençà me tornava adesiara a la memòria. No en sabia l'autor, tot i que suposava que seria de Lafontaine i del text original sols en recordava alguns mots esparços.

Fa uns dies vaig parlar amb una persona que treballa per a l'Administració i fa la seva feina tan bé com pot -i pot molt- fins al punt que diverses personalitats rellevants per a les quals ha organitzat activitats i esdeveniments han lloat en públic la seva dedicació i eficiència. Darrerament, emperò, a l'organisme on treballa s'ha format una atmosfera d'això que ara se'n diu *mobbing* (fins ara se deia tocar el... nas, però en anglès queda més fi). Quan m'ho va comentar vaig recordar aquella faula, de manera que vaig entrar a la vertiginosa biblioteca virtual que és Internet i amb sols dues paraules: *crapaud*, i *brillais* la vaig trobar. Ha resultat ser de **Gottlieb Konrad Pfeffel**, un escriptor nat l'any 1736 a Colmar, Alsàcia, que aleshores era francesa.

El seu pare era alemany i el jove dominava tot dos idiomes, la qual cosa li permeté traduir gran quantitat d'obres literàries en les dues direccions. La seva activitat el va convertir en un dels capdavanters de la Il·lustració del Segle de les Llum... de les quals no en pogué gaudir gaire, perquè als vint-i-quatre anys va quedar cec. Tot i així, es feia llegir llibres i en dictava la traducció!

Un fet curiós és que pel fet d'haver nascut a una regió fronterera, que cada pocs anys solia canviar d'amos, i d'haver-se mogut ell mateix entre dues cultures tan poderoses com la francesa i la germànica, ha resultat que totes dues nacions el considerin seu, i així els

francesos li diuen Théo-file, traduïnt de l'alemany al grec el concepte de *Gott-lieb* = Estima-Déu.

El seu prestigi era tan gran que el trasbals de la Revolució Francesa no el va afectar gaire, de manera que Napoleó el va nomenar per un càrrec polític a Colmar. De tota manera, la Revolució li confiscà tot el seu patrimoni, encara que això rai: si hagués viscut a París possiblement també li haurien confiscat el penjador de la perruca.

Els seus darrers anys i fins a la seva mort el 1809, hagué d'escriure encara molt més per tal de mantenir sa família, i entre moltes d'altres obres publicà més de 150 poemes, *lieder* que foren musicats per Beethoven i Schubert, novel·les satíriques, com *Biografia d'un ca de companyia* i *Les aventures d'un poll* (de cap, vull dir), a més de moltes faules.

Aquest era un gènere literari molt apreciat al XVIII: Lafontaine a França, Christian Gellert a Alemanya, Iriarte i Samaniego a la literatura castellana. I en català? Bé, convindrà recordar que en aquell temps la nostra literatura es trobava aleshores en estat letàrgic, tot esperant la Renaixença que posà en marxa Aribau.

Vos oferesc aquí el text original en francès i una versió que m'he permès rimar, més que res per si a algun ensenyant li lleu explicar-la als seus alumnes, a veure si també a ells els resulta útil.

Si al vostre entorn laboral detectau símptomes d'enveja i malvolença, podeu fotocopiar la pàgina i penjar-la al tauló d'anuncis, i com que “*qui té la cua de palla aviat s'encén*” gaudireu immensament de veure com els maldients s'hi veuran retratats i no els quedarà més remei que mossegar-se els punys de ràbia en secret i beure's el cop com la figuera.

Ara pos messions que vos faré udolar com els llops: vegem, quants en coneixeu, de gripaus com el d'aquesta faula?

Cor de lectors: Uuuuuuuuh!

Pere Morey

Un ver luisant, sans se douter de la douce lueur qu'il répandait autour de lui, rampait dans le gazon fleuri du bosquet. Soudain, se glissant sans bruit hors de sa mousse fangeuse, un crapaud s'approche et inonde le pauvre animal de son venin.- Hélas! Que t'ai-je fait? -dit le ver en expirant. - Pourquoi brillais-tu? répondit la bête hideuse.

T. C. Pfeffel 1736-1809. Colmar (Alsàcia)

La cuca de llum

Una cuca de llum, sense por escampava
la seva dolça llum per la florida prada.
De sobte un lleig gripau, que sortí tot silenciós
de la molsa d'un bassal, molt pudent i fangós,

furtiu s'hi atansà i traïdor li escopí
llefiscosa glopada del seu mortal verí.
- Ai las! Què t'he fet jo? -plorà la cuca, expirant.
- Tu brillaves! -contestà la bèstia repugnant

(Versió de Pere Morey)

Live music with Andreu Pol in Punta Negra que li va fer, l'any 2003, el caricaturista Gerhard Joksch

El violí d'Andreu Pol

Andreu Pol Valens va néixer el 15 d'octubre de 1944 a la ciutat de Palma. Com a continuador de la tradició familiar -li de ve de nissaga, perquè el seu padrí i son pare ja eren músics i varen sebre transmetre-li l'entusiasme i la seva dedicació amorosa a la música- començà de ben jove els seus estudis ingressant als set anys en el Conservatori de Música de la ciutat de Palma, on aplicadament estudià solfeig, piano i violí. Els seus mestres de piano varen ser els professors Jaume Roig i Catherine d'Espinosa. Els professors que li ensenyaren violí foren els mestres Bernat Pomar i Catalina Manresa.

Al llarg de la seva carrera professional, en les classes de perfeccionament, ha tengut com a mestres a Barry Sargent i Eva Graudí. L'any 1962, obtengué conjuntament les llicenciatures de piano i violí. Amb tan sols catorze anys, i amb la il·lusió de fer música, tocava onsevulla se li presentava una ocasió; i, l'any 1961, als desset anys, juntament amb una colla d'amics, va fer part del conjunt «Los Millonarios», que

actuaren plegats al llarg de vint-i-dos anys i enregistren vuit discos, i encara durant una dècada més, va continuar la seva trajectòria musical en solitari.

En aquest llarg periple vital, el conreu apassionat de la música moderna i la dedicació i l'amor profund per els seus instruments i la música clàssica transcurren paral·lelament i simultània; i, en crear-se, l'any 1973, l'Orquestra Simfònica de Ciutat de Palma, hi ingressa com violinista, on hi romandrà fins 1989. I, a partir d'aquella mateixa data, -any de la fundació de la Orquestra Simfònica de les Balears-, començà, i hi continua, com a primer violinista.

Són de destacar les seves intervencions en diferents grups de càmera i, com a membre de l'Orquestra Simfònica de les Balears ha actuat a Madrid, Barcelona, Oviedo, Valladolid, Menorca, etcètera i a l'estranger (França, Itàlia); així mateix, ha participat en les temporades d'òpera de Maó, Palma i Oviedo.

Joan Fullana

POESIA FRANCESA D'AVUI

HENRI HEURTEBISE, nascut el 1936 a Bazans (Lot et Garonne). Professor de lletres clàssiques; ha publicat més de devuit llibres. Director de la revista «Multiples»; diu que la seva poesia es pot classificar en tres escriptures: la que pensa, l'altra que riu i la darrera que canta. A més, voldria que el món fos qualitatiu. Un dels seus darrers llibres, *L'humaine, humain*, (Ed. Rougerie) ens mostra al poeta tal com és: confiant en la música de les paraules i, a cops, només donant senzilles indicacions: el lector ha de fer l'esforç. Tot un nou humanisme.

Maties Tugores

L'IMMENSE RESTE

*Apprivoiser
répandre l'immense reste
où vivre est rouge
et large
où monte la mer des oiseaux
le remuement des choses
à mesure.*

*Risque
plomb des flaques
et le fer
qui plaque et tranche
le divers
la suite.*

*Oh! Quelquefois
la démocratie
l'égale.
Criez
ne repassez pas.
La fonction de vivre est immense.*

IL VIENT À MOI CE LISERÉ

*Ecoute l'inexistence encore
ce début d'espace beau fruit.*

*Il vient à moi ce liseré
ce filigrane.
Nos bouches lisses
hésitent
attendent
l'aérienne l'approfondi
comme un concert du temps.*

Savez-vous lire?

*Heure des cliquetis
des mécaniques sombres.
Heure dehors
non intérieure.*

*Ajoutez vos pas vos murmures.
Dites la fraîche et l'inouï.
Est-ce trop demander
de vouloir seulement cela
que toujours on retarde?*

(inèdits)

L'IMMENS SOBRANT

*Amansir
escampar l'immens sobrant
on viure és perillós
i anàrquic
on puja la mar dels ocells
el bellugueig de les coses
successivament.*

*Risc
feixugor dels bassols
i el ferro
qui plaqueja i contrasta
el divers
la continuació.*

*Oh! De vegades
la democràcia
el mateix nivell.
Crideu
no torneu a repassar.
La funció de viure és immensa.*

VE A PER JO AQUEST RIBET

*Escolta la inexistència encara
aquest començament d'espai meravellós.*

*Ve a per jo aquest ribet
aquesta filigrana.
Les nostres boques llises
dubten
esperen
l'aèria l'aprofundeix
com un concert del temps.*

Sabeu llegir?

*Moment dels batecs
de les mecàniques fosques.
Moment exterior
no interior.*

*Afegiu les vostres petjades, els vostres remoreigs.
Digueu la fresca i el inaudit.
És massa demanar
voler tan sols això
que sempre hom retarda?*

(inèdits)

Henri Heurtebise

CÒPIES DIGITALS

11 X 15 A 0,15 □

PER A MÉS DE CENT CÒPIES I DES DE LA PRIMERA CÒPIA EN 24 HORES

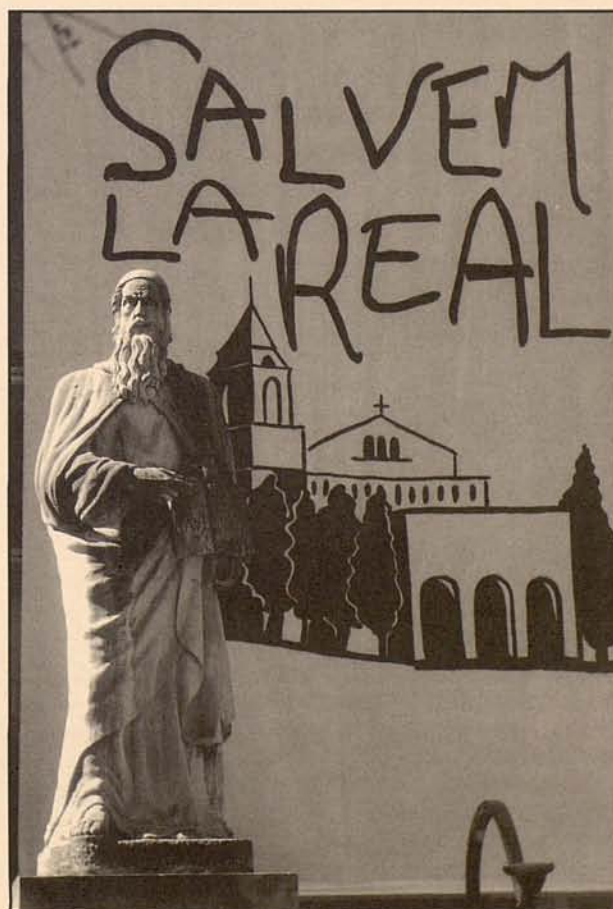
Des de 1935

**Som els més barats
del barri amb
la millor qualitat del món**

**Número 1 en
revelat digital**

**Carrer Oms, 47
07003 Palma
telèfon 971 72 14 20**

CÒPIES DIGITALS AL MOMENT PER NOMÉS 0,20 □ PER UNITAT

Miquel Perelló Ramis
Fotografia

S'Esclop

ISBN 84-16977300

9 788416 977307

Francesc Bonet, *Sargantanes*

AIRE ACONDICIONADO - EQUIPAMIENTO HOTELERO

HUMICLIMA

SERVICIO Y GARANTIA

www.humiclimate.com

ISO 9002

HUMICLIMA - Cami Vell de Bunyola, 39 - Pol. Ind. San Castelló - Palma de Mallorca - Tel. Oficinas 971 431 216 - S.A.C. 971 431 090 - Fax 971 200 228 - 971 754 751 - E-mail: humiclimate@humiclimate.com

KLIMA HOTELS - Avda. 16 de Julio, 53 - Pol. Ind. San Castelló - Palma de Mallorca - Tel. Oficinas y S.A.C. 971 900 390 - Fax 971 900 395 - E-mail: klimahotels@ono.com